

82 tempus appellandi reponat: si autem non deferendum putaverit mittat processum originaliter, &c. quæ ordinaria provio ex simplici querela expeditur, ut post Covin. c. 35. n. 3. *verficaterum*. & Joan. Gutier. *pract. q. lib. 1. q. 20. n. 7. Bobad. in poli. l. 2. c. 18. n. 139.* refert & sequitur Caned. in *q. Canon. 45. n. 39.* & est praxis usitata, de qua nostra l. 36. ibi: *Quædamque, que no se otorga la apelacion, que justamente interpone del juez. Ecclesiastico, den vuestras cartas en la forma acostumbada en nuestro consejo, para que se otorgue la apelacion, &c.*

83 Quæ provio ordinaria ita facile expeditur, alio non cognito, tum, quia ea non arctatur iudex ad defendendum, sed ejus arbitrio, & facultati relinquatur deliberatio, quia non est arctatoria, sed exhortatoria & monitoria, quæ suscitatur iudex Ecclesiasticus, ad hoc, ut denud informetur de natura, & qualitate appellationis & si legitimè esse invenit, redueatur ad viam justitiæ, & juris legitimis tramites, desistendo à violentia, & deferendo appellationi coram superiore iudice prosequendæ, ut dicit Olivian. de *jur. iur. c. 11. n. 54.* ubi alios allegat Sese de *inhibi. c. 8. §. 3. sub n. 7.*

84 Hæcque provio ordinaria justificatur ex doctrina Octaviani *decif. Pedem. 30. n. 25.* Salced. in *additio. ad proxim. Bern. Diaz. li. A. vers. quæ absque adeo, f. 326.* affirmantium, quod si clericus iusto timore ductus non audens coram suo Prelato comparere, potest ad Principem recurrere ejusque consiliarios, & ab eo literas Regias postulare, ne iudex Ecclesiasticus illum indebitè opprimat, nec injuriis violentè afficiat, sed nec ex obruto juris ordine postposito procedat, per Bal. in *l. fin. col. 1. c. de edicto Divi Adri. ex a. de iust. i. episc. §. omnib.*

85 Tum etiam quia ex ista prima monitione directæ iudici, ut desistat, illi nullum præjudicium inferitur, cum ejus libertati relinquatur, ut bene advertit Sese in *epist. ad Regem n. 78.* quæ est in *2. tom. decif. ad Princ. &c.* quia oppressus conquirens juris præsumptionem omnimodam pro se habet, cum in omnibus appellatio admittenda est, & in majoribus. C. de *appell. cui in dubio deferendum, ut vulgare est, & sic exhortatio juris est potius dicenda, cum Princeps secularis in hoc dicatur minister juris (ut cap. superiori dixi) quæ provio Regia iudici Ecclesiastico intimata, quandoque facit quod ea exhortatus est, nullius perpendendo negotium, & deserens appellationi; omnia injustè attentata (si quæ sint) reposita, prout de iurè tenetur, etiam si jam functus sit officio iudicis, quia ad reponendum à se attentata post appellationem legitimam liberam facultatem habet, de quo nos latius multa convergentes scitu digna *infra, c. 3. à n. 10. usque ad n. 23. & ferè per totum*, pro quo exponendo textum famosum in *c. qualiter, el. 1. de accusat. ibi:* Nec inde nascantur injuriæ, unde jura nascuntur, ideoque mandamus, quatenus ad præscientiam vestræ iudicium recurrentes, si contra præscriptum ordinem, tanquam homines excessivis, non pudeat vos errorem vestrum corrigere, qui positi estis, ut aliorum corrigatis errorem, &c. quem in revocatione excessus exequutoris adduxi *infra, 4. p. c. 14. ad fin.**

88 At si iudex, ut minus legitimæ appellationi non esse defendendum putaverit, debet provisionis ordinariæ secundam partem adimplere, quæ sibi conditionaliter est apposta, ibi: *E si el juez Ecclesiastico no la otorgare, manden traer a las vuestras audiencias el proceso Ecclesiastico originalmente, quare ex eisdem verbis clarè colligitur, ut superius probavimus nuperrimè, in facultate iudicis esse, evitare cognitionem violentiæ, & processus expostulationem, cum ejus electioni appositum sit, violentiam tollere, scilicet, deferendo appellationi legitimæ ad superiorem, ac omnia in ejus præjudicium attentata reponendo, quoniam (ut superius probavi) isthæc violentiæ cognitio consistit, & fundatur in notoria violentia, ac tum per delationem, & consequentè repositionem (si quid est quod reponatur) à violentia desistisse*

iudicem evidenter apparet, meritiò cognitio cessabit, quia cessante causa cognitionis, cessabit cognitio, cum cessante causa, de app. & probatur in d. verbis, ibi: *E si el juez Ecclesiastico no otorgare la apelacion, &c.*

Quare (ut superius dixi) ista provio ordinaria, imò 90 & cognitio, aut processus remissio, non est præcisa, sed cautativa in iudicis potestate, scilicet aut desistat ab illata violentia, aut remittat originale processum, ut & post hæc considerat pulchre Sese in *tract. de inhibi. c. 8. §. 1. n. 34. & §. 3. n. 29.* post Afflic. *decif. 24.* Menoch. de *recuper. rem. 15.* Fulvium Pacian. *conf. 164.* ubi dicit, quod tantum durat isthæc cognitio per viam violentiæ, & recurfus, quantum violentia, non amplius, & multo post hæc idem sentit Cevall. in *tract. de cognitio. per viam viol. gl. 10. n. 3.* nullo tamen citato Doctore.

Unum tamen ex eisdem verbis legis Regiæ notabis, 92 ibi: *Para que se otorgue la apelacion, &c. iterum: E si el juez Ecclesiastico no la otorgare, &c.* quibus videtur probari sufficere iudicem Ecclesiasticum deferre abique eo, quod reponat, & eo tantum satisfacere provisioni Regiæ; quæ verba debet subintelligere, quando non est quid reponat, pura, quia iudex ad executionem non processit, quia tunc sufficit deferre, quod secus 93 erit quando aliquid executioni tradiderit, quia tunc consequenter debet illud reponere, quia aliter non satisfaciet intentioni provisionis, ut dicit Cevall. *ubi proxime n. 1.* tradit etiam Villa Diego in *sua politica c. 4. n. 39. & 32. f. 78.* Joan. Gutier. l. 1. *Canon. quest. c. 1. n. 90.* quæ lex ita debet declarari ex posteriori parte ipsius, ibi: *Y repongan lo que despus della ovieron hecho, quia non est novum, ut una pars legis instituit, aut testamenti alteriusve dispositionis, ex alia ejus parte declaratur (quod non curio probare) maxime quia sicut appellationi tanquam non legitimæ denegata delatio habet tacitè consequentivum, executionem sententiæ, ita etiam per contrarium ejus delatio habet etiam consequentivum attentatum declarare, & reponere c. cum teneamur, de *appell. cap. non solum, eodem tit. in c. 6. de quo, & nos latius examinamus infra, hac 1. p. c. 6.**

Et licet ad expediendam ordinariam, quæ, ut moni- 95 toria, & exhortatoria, non arctatoria ex nulla præcedente causæ cognitione, sed solum ad simplicis partis assertionem concedatur, tamè ad esse eundem adstringendi, & arctandi iudicem Ecclesiasticum desistere à violentia, & ut protectio, & extrajudicialis defensio per Principem præferatur, non sola libelli protectio sufficit, sed prius debet de ea (non quoquo modo, sed notoriè, & per rei evidentiam) constare, Afflic. in *constit. de Burgensat. n. 3. versic. sed pro declaratio. col. 2. rub. 67. de sacram. prest. l. 1. Salicet. in l. ad creditor. n. 30. C. de sign. Alexan. conf. 131. n. 8. l. 4. Pacian. conf. n. 69. pulchre Sese in *epistol. ad Regem, n. 77. & 78.* & omnes etiam Doctores allegati supra, c. 6. n. 16. citati eandem probant conclusionem, ideo dicitur in d. *Mandent traer a las vuestras audiencias el proceso Ecclesiastico originalmente, el qual trabido sin dilacion lo vean.**

Quam actorem originalium exportationem, ad esse 96 etiam cognoscendi ex eis an violentia facta sit, quod fieri possit licitè per Principem temporalem, probant Octavian. *decif. Pedem. 30. n. 18. vers. non enim, ante fin. n. 25.* & Bobad. in *poli. l. 2. c. 18. n. 139.* Gutier. in *pract. lib. 1. p. 20. n. 7.* Caned. in *pract. Cano. 45. sub n. 3. versic. observandum tamen est, non enim ita facile se movere debet aliter de violentia non apparendo, forsèque potius illam inferre: sic ex obruto auxilium impertiri, & mul- 97 toties contingeret, vi oppressum amplius afficere, & opprimere, & offendentem protegere, & sic an sit violentia, perquirat. Juxta text. in *c. licet Eli. ibi:* Descendat inquit Dominus, & videbo utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint, &c. & iterum non facile credere debet, nec ad vindictam accedere, cum res est incognita, sed coram senioribus diligenter est veritas pericu-*

percutanda &c. de simonia, & Deiner. c. 3. quare sollicitè, & diligenter rei veritate perspecta, si inveneris certum esse, quod dicitur, &c. textus in *cap. inter hac 1. de penis, d. 3. Clem. pastor. §. verum, de seni. & de iud. text. in c. si vero, 86. d. ibi:* Si verò de quocumque clerico ad aures tuas pervenerit, quod te iuste possit offendere, faciliè non credas, nec ad vindictam, &c. optimus text. c. *Deus omnipotens 2. q. 1. & pulchre text. ad propositum in c. nos si, in princip. 2. q. 7. quem citant, & per eundem alserunt Pedem. ubi proxime n. 13. Bobad. d. c. 18. num. 140. hæc enim processus exportatio, & ex eo instructio & informatio actus est extrajudicialis, cum adhuc quando Curie instructionem, & animi motum, est deducenda informatio ex testibus cum assertionem, simpliciter tamen, & abique iuramento, & extrajudicialiter fieri, certum est, & abique partis citatione, ut latius probavimus *infra, versiculo quod & ex eo iterum cognoscitur, à num. 137.* ergo a fortiori dicendum est in hac actorem exportatione, & nuda inspectione.*

100 Nullum igitur humana natura, nec ingenii frequentitas, & acumen, quantumcumque ornatum litteris, & experientia instructum, meliorem poterit modum magis æquum suavem, & æconomicum, ac politicum, naturæ negotii (quod gerimus) investigare, & reperire, quam qui ab hac instructione & praxi est hactenus inventus, si quidem acta faciunt rem notoriam & quod ex eorum inspectione apparet, notoriè & evidenter constare dicitur, Ruin. *conf. 78. lib. 4. Guid. Papæ dec. 50. Menoch. conf. 110. n. 72. l. 2. Covarr. in pract. 3. p. c. 15. n. 3. Avend. resp. 26. n. 10. Orlalora de nobil. 3. p. c. 5. n. 3. D. d. c. Petz. in l. 2. tit. 15. l. 3. ordinamen. gl. 1. vers. sint illi, & limita. Mexia, in l. Tolet. in respons. ad prima parti. 2. fundam. n. 15. Azeved. in l. 2. tit. 17. n. 30. cum seq. libr. 1. recopit. Gutier. *pract. quest. l. 1. 96. quest. à num. 5. Ozon. decif. Pedem. 142. num. 33. Cael. Baz. decif. Bononi. 55. num. 5. Rot. decif. 100. num. 12. p. 1. divers. Caputa. decif. 266. p. 1. Petr. Surd. conf. 405. num. 21. in fin. Caned. in termin. pract. quest. canonic. 45. n. 14. Matelcot. vari. l. 1. c. 86. an. 28. & cap. 28. & 89. à n. 29. de qua veritate infiniti penè Doctores testantur, quorum nomenclaturam congestimus *infra, p. c. 9. à princ. & per aliquot columnas, ubi plurimas doctrinas hujus justificationis valde utiles reperis.***

102 Ex hac enim mixta forma extrajudiciali inventa omnibus oritur utilitas, nam per eam diligenter occurritur instanti necessitati vi oppressi, cui non retardatur defensio, & protectio, quem celere requirit periculum instans, pro quo accurate & late consideravimus supra cap. 1. *prælud. 3. circa justificationem juris positivi, secundo fundamento, vers. nam propter longam distantiam à n. 10. cum pluribus seqq.*

103 Nam si probato per testes expectaretur, etiam probantes de notorietate (quod hoc casu foret difficile) per impugnationem alterius partis offuscaretur notorietas, & essentia notorii evacuaretur, quousque juris terminis servatis agnoscatur notorietas, ut post Abbat. Gramat. & Gandin. testatur Follet. in *pract. crim. verbo item quod est notori, n. 14.* Decian. *conf. 283. num. 27.* Garret. in *pract. crimin. tit. de appella. §. secundus erit casus, à n. 111.* Boff. & alii, quos citat Farinac. in *tract. crimin. 1. com. quest. 21. num. 116. & Mascar. de probatio. conf. 1101. à princ. & licet maximum sequeretur inconveniens, excederetque modus legitimæ extrajudicialis defensionis, cum potius judicialis eo modo dici possit, quod abist, & eadem intentione consultè jubetur, processum originaliter exportari, ut partium commoditati, & utilitati, expensis, & dilationibus consultatur, quæ supervacaneæ forent, cum processus non exportetur, ut in Senatu retineatur ad cognoscendum in causa appellationis, sed de nullo illo articulo naturalis defensionis, quod momento deurat, ut in d. l. 36. ibi: *El qual trabido sin dilacion lo vean;* cui cononatur Salgado de *protecl. Reg.**

l. 24. tit. 5. lib. 2. *recopil. ibi:* *Se vean antes y primero que 105 otros pleitos algunos, sin embargo de las ordenanças, que sobre esta ay que en quanto dispensamos con ellas, &c.* adeo ut nullus libellis (de mpta querela) exceptio, contestatio, testium exceptio, scriptura, aut aliorum actorum prælatio, repulsiò, aut impugnatio, admittatur, sed cuncta, quæ cogitari possunt, ex inspectione processus detegatur, alio juris ordine attento, nec servato, quem notorietas ex actorum inspectione resultans, non patitur.

Et merito quia in notoriis ordo juris non servatur, 107 sed ordo est ordinem non servare, c. *pervenit de testibus, c. consuluit, de appell. cap. ad nostram secundo, de jur. jur. c. bona 2. de electione, cap. manifesta, de penitent. & remiss. c. cum delictis, de purgatione canon. c. olim. 1. de restit. spoliat. c. super eo, de test. cogend. c. quanto, de transill. prælatio. Bald. in l. Presbyteri, col. penult. C. de Episcop. & cleric. Martil. *conf. 5. n. 2. & singul. 5. 11.* Decif. *conf. 544. n. 6.* Paril. *conf. 111. n. 8. l. 41.* Capr. in *tractatu de notor. membr. 4. n. 2. & 40.* Gramat. *decif. 36. n. 41. & 56. & decif. 45. n. 55.* Menoch. de *recuper. poss. rem. 14. num. 260.* Follet. in *pract. verbatim quod commissum crimen notori, n. 1.* Boff. in *tractatu quomodo procedatur in crimine notorio, Ant. Gomez. l. 3. de delict. c. 1. sub n. 42.* Clar. in *pract. quest. 9. in princ. Conrad. in pract. crimin. tit. de notor. crimine, n. 1. in princ. & in fin. Anton. de But. in *tract. de notor. art. 4. à num. 5.***

Necessitas enim instans, & moræ imminens pericu- 108 culum (quod hoc casu consideravimus exactè supra, c. 1. *prælud. 3. à n. 100.* justificationem juris canonici & positivi fundam. 2.) non respicit dilationem, cum tunc à juris regulis merito recedatur, legem non admittit, atque legem tribuit, licitum facit aliis illicitum, text. in *cap. aut. defens. civil. §. audio, l. 2. tit. 9. p. 5. cap. sicut, de consecrat. d. 1. cap. licet, de seriis, cap. discipulos, de consecratio. d. 5. c. si nulla necessitas 23. q. 8. l. 1. de pair. de filio. *distra. l. unica, & ibi gl. expedite, ff. de off. consulis. l. nemine, C. de regul. & sumptib. funer. Tiraq. de *retract. l. §. 1. g. 9. n. 82. & latius §. 26. gl. 1. n. 18. & sequentibus, & in tractatu de pen. temper. caus. 33. per totum. Chastan. in *consuetud. Burg. rub. 1. §. 4. gl. 1. n. 26.* Cachet. *decif. Pedem. 68. n. 28.* alios citat Quæstada *vers. q. c. 2. n. 3.* Bernard. Diaz. in *reg. 496.* Greg. Lopez in *d. l. 2. §. 5. Bobad. lib. 1. num. 17. & c. 1. n. 71. à n. 169. cum sequentibus & iterum lib. 2. cap. 18. n. 318.* Mart. *tractatu de jurisd. 1. p. cap. 48. à n. 27. & 28. & sequentibus, qui quidem alios plurimos referunt: ergo merito dictus juris ordo omittitur, quia negotium de quo agimus non patitur, quare merito affirmandum est nostræ 109 l. Regiæ 36. omnia juris principia favere omnimodaque justificatione procedere, in prædictis verbis: *El qual trabido sin dilacion lo vean.*****

Cum enim in hujusmodi extrajudiciali cognitione 110 tractetur de regenda violentia, et in cognitione iudicis: ac de ejus calumnia oppressione inter cognoscendum de aliqua causâ aliter legitimè apparere non poterit, sed propria, vera, & indubitata probatio illa est, quæ sit per actorem inspectionem, & ideo merito 111 posita sunt in d. l. 36. illa verba, *si dellos constare, ac si dixisset non aliter constet, quare etiam alio modo possit constare, ad nos non pertinet, nec nostros consiliarios, led in hoc casu hæc fit permilla, duntaxat legitimè dicatur probatio, alius probationis modis, & formulis exclusis, quoniam in necessitatibus solet Princeps non servato ordine subvenire: textus est in l. ibi, extra ordinem Princeps in causis necessitatis subvenit, 112 ff. de ventre inspicendo, & de quorum verborum intellectu, & interpretatione latius egimus *infra, hac 1. part. c. 3. à n. 29. cum pluribus sequentibus, ubi probavimus, aliud genus probationis ex illis verbis exclusum, posseque Principem ex publica utilitate novum in aliquo casu probationis modum inducere, ita ut 113**

aliter probatum, etiam alias legitime, nec admittatur, nec licitum dicatur, de quo articulo accurate ibi actum est, ad quae te remitto circa interpretationem practicae l. Regia 36. in verbis relatis.

114 Quod & ex eo comprobatur nostra l. Regia, etenim iste modus probationis directus est, & concludens ceteris longe certior; quoniam quando iudicis dolus, & iniquitas in procedendo arguitur, idem processus, eademque acta per ipsum gesta inspicienda sunt, ut in iuriosa iniquitas, excessus, & violentia detegatur ista est B. doctrina in l. societatem, §. arbitratorum num. 26 ff. pro socio, Abb. in consil. 2. lib. 1. Butrigat. consil. 24. colum. 5. Salicet. in l. cum antea, colum. penult. vers. quare oclatio, C. de arbit. Alex. consil. 101. in fin. l. 2. Qua in tractatu de arbit. col. 4. Menoch. in tract. de arbit. iudicium, l. 1. q. 72. ubi adducit fundamentum.

115 Et quia denegata delatio appellacioni, & inde suscepta executio an appellatio sit legitima, legitimeque interjecta, non aliter constare, nec apparere potest (moraliter loquendo) quam ex actorum inspectioe, etenim ex eis deducitur, quae actiois natura intenta sit, & an in ejus prosecutione juris ordo, ut solemnitatis sit servata, solet enim (prout in dies, immo passim accidit) aliqua privilegiata via intentari, ad alimentorum executionis, aut ex instrumento garantigato five ex executorialibus remediis, ex l. fin. C. de edito D. Adrian. petio, que sui primava natura atenta, non admittit appellacionem suspensivam, & per consequens, nec iudex denegans delationem vim facit: accidit tamen ex variis causis figuris, ex ordine modoque procedendi, intendendi, aut excipiendi (prout in discursu hujus tractatus passim reperies) alterari, & variari naturam iudicij, & qualitatem appellacionis mutari, & ex privilegio, & inappellabili sententia, & iudicio, non privilegatum, & appellabilem effici, ut ex iudicio sui natura appellabili, inappellabile ex processu progressu sit effectum, & violentia in non denegata appellacione detegatur, quod ne novum est, nec ardo, sed per momentum, in dieque contingit; quia nihil studiosius occultum est, maxime

116 Senatoribus, & advocatis Senatus Regij Gallie, quibus certe prae caeteris haec violentiarum natura (tum ob ejus frequentiam, & maximum concursum; tum ob continuum eorum laborem, & ingenij acumen) clarior, & efficacius patet, prout fatentur omnes Senatores, & advocati ex eo Senatu ad alios, & consilia convocati.

118 Haec igitur omnia impossibile penè iudicandum est, ut aliter (scilicet per testes) quam ipsius processus (& ille integer inspectioem queat apparere, & iustificari; & quia haec negativa, nempe delatio denegata est iustae

119 appellacioni; ex actis decet constare; etenim negativa coartata ad certa acta per inspectioem oculorum est probanda, id namque, quod non reperitur in eis, praesumitur non factum, nec adfuisse: bonus textus in cap. cum ad sedem, de restit. spolia. cap. 1. de lit. contestat. l. fin. C. de rebus credit. ubi communiter Doctores, Decius conf. 426. praepositorum, colum. fin. lib. 3. Felin. in cap. illud, in fin. d. praesumpt. Alex. consil. 123. scripsit, col. 9. vers. sculo praeterea, lib. 4. Calliad. decif. 8. num. 2. super regulis. Petr. de Ancharan. conf. 207. in quest. col. 2. Angel. consil. 138. visin. col. 2. Lap. allegat. 55. in 2. col. circa fin. & post Bart. Abb. Bald. & alios plures, probat Vant. in tract. de nullit. sentent. tit. a quo, & quibus modis, &c. n. 28. & a num. 12. cum pluribus seqq. & verum tit. de inhabilit. seu defectu mandati, &c. num. 62. supra Afflic. decif. 43. num. 5. & Mar. de Fan. in tractatu de probanda negativa, tom. 3. Besc. conf. 40. n. 2. Heculan. in tractatu de probanda negativa num. 123. & num. 176. Petr. Surt. decif. 21. n. 1. Marcus Anton. Macerat. variat. resolut. lib. 3. resolut. 1. n. 45. de cuius genere probationis exacte, & accurate plura congestimus infra, 4. part. cap. 3. vers. quemadmodum autem iste excessus sit probandus, a num. 163. cum

segg. ubi egimus, ut hoc modo sit probandus executoris excessus.

120 Ex quibus omnibus illud in praxi valde utile deducendum venit, quod ea acta, quae coram iudice Ecclesiastico praesentata non fuerint, non possunt ad tribunalia trahi, quantumvis necessaria sint, & utilia ad appellacionis iustificationem, vel impugnationem, ut etiam in terminis advenit Gasp. Rodrig. de annu. reddit. lib. 1. q. 17. sub num. 66. ad medium, quoniam cum ipse illa non vidit, non potest reargui, cur aliter iudicavit, quod in fortioribus terminis procedit in iudice, ad quem ab aliquo gravamine, & interloquutoria est appellatum quoniam gravamen debet verificari actis antiquis gestis, & praesentatis coram iudice a quo, non autem ex novis scripturis, seu actis illi incognitis, & post modum coram ipso iudice ad quem exhibitis, pulchre Bard. in l. societatem, §. arbitratorum, n. 16 ff. pro socio, Abb. consil. 2. num. 2. lib. 1. Butrigat. consil. 24. col. 5. Salicet. in l. cum antea, col. penult. vers. quare oclatio, C. de arbit. Alexand. consil. 101. in fin. lib. 2. Oran. tract. de arbit. col. 4. Menoch. de arbit. lib. 1. quest. 72. & post Joan. Andr. in rubr. de consuetud. & alios quos citat, ita tenet Rolan. d. Val. conf. 48. n. 16. & 23. fol. 173. & alibi passim per Doctores, quanto magis hoc erit verificandum in ista extrajudiciali cognitione, in qua nec adhuc datur interloquutoria, immo ipsa appellacionis dilatio interloquutoria dicitur de quo nos infra, §. p. c. 17. ad princ. & cap. 18. pariter ad princ. in qua (prout pluries diximus) non datur cognitio super iustitia, vel iniustitia appellacionis, nec ad effectum revocandi sententiam, nec etiam annullandi; quare nihil mirum, ut duntaxat acta gesta, & cognita iudici Ecclesiastico attendantur in Senatu Regio, omnimodo explosa aliorum actorum seu scripturarum admisione, ex hacenus dictis, prout communiter praescribitur; & ad unguem observatur, cui conveniunt ponderanda verba nostrae legis

121 Regiae, ibi: El qual trabado sin dilacion lo vean, y si por el les constare, &c. ut transportato, seu adventus actorum & inspectio unum sit continuum, nullo mediante, nulloque admisso dilatationis vestigio; & fateor tamen quod si limus in appellacione ab his gravaminibus, quae iudicij facultati relinquuntur, revocare, juxta notata in cap. cum cessante, de app. & quae nos latius infra, hac 1. p. cap. 5. quod poterit gravatus, & conqueilus nova acta coram eodem iudice Ecclesiastico praesentare, petendo sui gravaminis revocationem, adhaerens appellacioni propositae a denegata revocatione, & isthaec acta exportari etiam possunt ad tribunalia; prout fieri affollet in casu, de quo loquimur.

122 Circa quam provisionem ordinariam nonnulla adnotanda sunt necessaria in praxi. Et primo quod si iudex Ecclesiasticus neutram ejus partem adimpleat, scilicet, nec deserat, & reponat (prout dictum est) nec mittat processum originale ad partis instantiam; secunda provisio expeditur (quae sobre carta dicitur) & quandoque cum expensarum condemnatione, solvendarum, sive a iudice, sive a tabellione per quem steterit processum mittere, quia ejus culpa facta sunt & causata

123 vi oppresso, quia ob inobedientiam Regiae provisioni sive priori, sive secundae, & ulterioribus solet ipse iudex Ecclesiasticus aliquando multari in expensis, probant Joan. Gutier. pract. quest. civ. l. 2. q. 21. ad fin. fol. 64. vers. secundo considera, idem firmat practico. Monterrot. in praxi de Cancell. c. 2. de la segunda manera de los pleytos Ecclesiasticos, que se traben por via de fuerza, fol. 94. de quo nos inferius, quod & raro contingit.

124 Circa quam provisionem ordinariam nonnulla adnotanda sunt necessaria in praxi. Et primo quod si iudex Ecclesiasticus neutram ejus partem adimpleat, scilicet, nec deserat, & reponat (prout dictum est) nec mittat processum originale ad partis instantiam; secunda provisio expeditur (quae sobre carta dicitur) & quandoque cum expensarum condemnatione, solvendarum, sive a iudice, sive a tabellione per quem steterit processum mittere, quia ejus culpa facta sunt & causata

125 vi oppresso, quia ob inobedientiam Regiae provisioni sive priori, sive secundae, & ulterioribus solet ipse iudex Ecclesiasticus aliquando multari in expensis, probant Joan. Gutier. pract. quest. civ. l. 2. q. 21. ad fin. fol. 64. vers. secundo considera, idem firmat practico. Monterrot. in praxi de Cancell. c. 2. de la segunda manera de los pleytos Ecclesiasticos, que se traben por via de fuerza, fol. 94. de quo nos inferius, quod & raro contingit.

126 Secundo notandum est, quod in dicta provisione ordinaria iubetur iudici, & tabellioni (& huic sub certa poena, in illa inserta) ut mittat processum originale integrum per nuntium, cui in Senatu statim salarium, & stipendium taxatum secundum tempus, & loci distantiam praescribi, mandatur procuratori querelantis & quidem

127 quidem iustissime, nam regula generalis est, quod quoties aliquid fieri petitur, expensis parentis faciendum est, textus expressus in l. quoniam liber, ibi, vel alii per quos fuerint postulati sumptus competentes dari praecipiat. C. de testib. B. in l. 3. §. de defend. ff. in quibus causis in poss. eatur. Afflic. decif. 177. ubi Ursin. n. 2. Vincent. de Franch. decif. 332. n. 3. idem B. in l. postulat, in princ. de adult. Bal. in l. generaliter, §. is de presen. C. de reb. credit. Joan. Andr. in additio. ad Specul. tit. de instrum. editio, §. 7. in additio. mag. verb. economus, in 1. col. vers. fitalis scriptura, Hiero. Campa. divers. jur. canon. rub. 7. c. 6. a num. 132. usque ad 134. praecipue si forte contigerit, postulante a Principe hanc protectionem in expensis condemnari per Senatum, quod fieri poterit, quando violentiam nullam fecille iudicem ecclesiasticum reperitur ex processu inspectioe, si Senatu visum fuerit in nostra probat l. Regia ad fin. de quo nos etiam inferius dicemus, & loquendo in transportatione processus ad superiores, ut appellantis expensis debeat fieri, quoniam ille tenetur ad expensas actus, qui inflat pro illo actu; probat post alios Sigismund. Scac. tractatu de appell. q. 20. num. 10. §. l. 1. causae. Crim. c. 8. an. 85. cum pluribus sequentibus, qui quidem ad plures casus in specie inferunt.

128 Tertio notandum est, quod cum in dicta provisione apponitur certus terminus iudicij & tabellioni, ut intra illum mittat processum praedictum, dicitur etiam in ea, ut pars appellata (in cuius favorem iudex vim fecit non deferendo) certiorer de actorum exportatione; ut intra illumten terminum in Senatu compareat, si sibi visum fuerit, ad informandum de appellacionis natura & qualitate, aut mittat procuratorem ad idem instructum. Circa quam intimationem unum non omittam omnino necessarium in hac materia, ut illa non sit citatio, sed quaedam simplex intimatio & certioratio, quae nec arctat ad comparandum, nec circumducitur; nec accusator non comparenti conumacia quia ejus persona in hac cognitione extrajudiciali non est necessaria, quia cum articulus violentiae examinetur per actorum inspectioem, & rei evidentiam, ac notorium facti permanentis, quae propter (ut hacenus diximus) nulla admittitur allegatio, exceptio instrumentorum, seu testium praesentatio, aut redargutio, contestatio, nec conclusio, sed inspectio extrajudicialiter expeditur, ideo aliquis partis praesentia, nec ejus curatoris necessaria est.

129 Ideoque merito simplex certioratio est, ut hujus actorum transportationis notitiam habeat, quam quidem quilibet iudex saecularis facere potest, ita eleganter docet Jacob. Butriga. Paul. & Bal. in l. testamenta omnia, per textum ibi C. de testam. Felin. in l. praescriptione, C. si contra jus, vel utili. publ. Felin. in c. cum inter, col. 8. de exceptio. Jafred. Lanfranc. Bald. in suis observatio. decif. 323. incipit, citatio. Maran. de ord. iudicio. q. p. d. 11. num. 36. pulchre Bobadill. in polt. lib. 1. c. 18. n. 131. ubi affirmant, quod si quis compareat coram iudice saeculari dicens, juri suo esse consonum, ut aliquid intimaretur alicui clerico, ut certiorat praedictum fiat, aut impellatur constituitur in mora, seu mala fide, quoniam ad hunc effectum praedictam intimationem, certiorationem licite potest facere iudex saecularis; quod valde notabile est ad nostrum propositum, in quo nullum ferè praedictum illi, etiam ex non certioratione causatur, ut dixi.

130 Pro quo facit celeberrima glossa in c. cum claus. de off. delegat. quae pulchre considerat differentiam inter citationem & monitionem, ut monitio, cum nullam arguat superioritatem monetis; rectè a iudice saeculari inter clericos fieri valet quam glossam in nostris terminis refert & sequitur Matth. de Afflin. dec. Neap. 24. n. 8. & idem tenet Paul. Casir. conf. 44. incipit, in causa Agidii, convenit quod Maria Soc. in tract. de citat. art. 5. vers. 23. Salgado de protecl. Reg.

131 Et insuper facit quoniam quando clericus per laicum non simpliciter citatur, sed duntaxat ut compareat, si suam putaverit interesse, etiam in judicialibus potest bujmodi citatio per iudicem laicum expediti, ex eo quoniam hujusmodi citatio ponitur dicitur incitoria, & certioratoria, quam arctatoria; qui clericus, si eorum dicto iudice compareat laico, illius quoque iudicio, ac sententiae stare cogitur. Bald. in d. l. test. col. fin. C. de testa. Capol. cautel. 68. n. 3. Cotto in memor. ab. verb. clericus non possunt conveniri, pag. mibi 110. Marant. in specul. in q. p. in 7. dist. iudicio. in fin. & hoc late comprobant Roland. conf. 29. n. 1. & seqq. vol. 2. Joseph. Ludov. conclus. 5. vers. ampliantur supra dicta. &c. in communi opinione. l. 1. Pro. sper. Farin. post alios loco citato tractat, quid dicendum, quando ita citatus clericus comparet, & docet de iure, & interesse suo. puta, de possessione, an effi. acitit res, nec necessarius; & Farina. ibi, num. 89. late etiam tractat, quod in consecratione inventarii citandi legatarii, post sunt etiam aliqui legatarii clerici per laicum citari, quare evidenter patet, ut isthaec provisionis intimatio non sit citatio, sed monitio, exhortatio, & certioratio.

132 Quod & ex eo iterum cognoscitur, quia subiecta materia, & res de qua agimus, citationis non est capax, nec eam requirit, quia cum cognitio ex actorum inspectioe fiat duntaxat ad nudam Curiae instructioem, & sui animi infirmationem, & morum, extrajudicialiter fieri debet, adeo ut etiam ad illam testium assertio sit expectanda, nulla citatio necessaria est. Bal. in l. 3. §. si sibi, colum. 2. vers. sed pone, juncto vers. sed ante, ff. de conditio. ob turpem caus. Alber. de malef. in tractatu de testi. cap. 7. post num. 38. Angel. tractatu de malef. in verb. quod forma publicae, n. 11. Salicet. in l. fin. in fin. C. de quasto. Marfill. in l. de innoquaque, n. 35. vers. dicat tamen, ff. de re jud. & post n. 81. Bonif. de Vitali. in clem. 2. n. 89. Marant. de ord. iud. 6. p. memb. 1. rubr. de citatione, n. 20. Malcar. tractatu de probatio. lib. 1. in praesentatione, q. 5. n. 39. & lib. 3. conf. 1366. n. 6. Flami. Cartar. in tractatu de executione sententiae, c. fin. n. 175. & in pract. interrogator. rorum, l. 3. c. 3. n. 61. Bertazol. consil. 553. num. 4. lib. 2. de quo nos latius in alio proposito (ut scilicet, hoc casu non procedatur jurisdictionaliter, sed extrajudicialiter, non servata juris forma, & ordine,) supra, praesul. 5. fundum. q. a. n. 215.

Et insuper quod iudex aliquis facit ad sui instructioem, & informationem, ut citatio partis non requiritur, probant Bald. in l. non dubium, vers. juxta hoc quare, C. de legib. Innocentius, Hostiensis, & Joan. Andr. in cap. fin. de praesumptio. Rom. in repet. rubric. ff. de arbit. vers. item in officio iudicis. Barb. in repet. cap. testimonium, de test. Bal. in c. 1. §. si duo, de pace tenenda, & ejus viol. Hippolyt. in l. de innoquaque, ff. de re jud. Maria. Soci. in tract. de citatio in 10. cas. Milis in reperto. verb. citatio non requiritur, quando iudex. Nicell. in tractatu de concord. gloss. 52. fall. 43. & post alios Ant. Gabr. commun. opinio. l. 2. tit. de citationib. concl. 1. n. 329.

133 Uterius, quia etiam in judicialibus, ubi pars si fuisset praesens, non potuisset actum impedire, nec ei iuste contradicere, quia nullam potest allegare defensionem, citatio non requiritur, Rot. decif. 58. in notis, Milis in recepto verb. citari non oportet ad actum, Albert. Brun. conf. 1. Curri. conf. 1. Hippolyt. in rubr. de probatio. Nicell. in concord. gloss. 52. fall. 16. & 26. Gozadi. conf. 92. Abb. in c. cum olim, de re jud. Oldrad. consil. 95. in fin. Paul. Casir. in l. quia poterat, in fin. princ. ff. ad rebel. Felin. in cap. qualiter, & quando, de accusa. Rom. in conf. 21. Garder. in consil. 8. tit. de consil. Hippolyt. singul. 30. incipit tu scis, & idem Hippolyt. singul. in l. 1. vers. fiat etiam ff. de caus. Marian. Socin. in tractatu de citatio in secundo, & 7. quest. Parif. conf. 5. vol. 4. Maria. junior. conf. 77. n. 110. vol. 1. Grat. conf. 1. volum. 1. Hanc infiniti penè tenent conclusionem, quos ut in uno referam, sequitur Ant. Gabr. F. 2. lib. 2.

lib. 2. comm. opinio. in citatione. n. 332. qui in princ. n. 20.
 141 probat non requiri citationem, quando Princeps procedit extrajudicialiter, post Paris. cons. 1. vol. 1. & in consil. 101. eodem volum. decif. Neapol. 69.
 142 Hæc adduxi, ut depositio omni scrupulo, & difficultate liberè fateatur, ut hæc imitatio non sit citatio, supponens jurisdictionem, & judicialem cognitionem, sed nuda monitio, certioratio, & incitatio extrajudicialis, quam etiam judex secularis expedire potest ex hæcenus probatis.
 143 Quæ dõ notandum est, quod hujusmodi ordinariæ intimatione facta, adhuc expectanda est in Senatu pars appellata, vel ejus procurator, per illum, scilicet terminum appositum in d. ordinaria, pro exportatione, & immisione processus, eam illi hinc pervenerit, eo nondum transacto, quia illud idem tempus assignatum est dictæ parti appellatæ; interim quæ suspensio processus inspectio, quod committere praticamus.
 144 At si pars appellata post ordinariæ intimationem pervenit ad Senatum, si querelans abiens sit, pariter per illum terminum expectatur, & actorum visio; ut eo transacto, si omnia acta in Senatum venerint, & provisio cum omnibus diligentiis; scilicet judicis, & tabellionis intimatione, instante parte appellata, statim (etiam querelante abiente), inspicitur processus. Si autem dicto termino transacto querelans non sit presens, & secum habeat dictam provisionem ordinariam; solet Senatus, petente parte presente, aliam Regiam ei provisionem concedere, ut conquerenti intimatur, quod sua ordinaria utatur, & articuli violentiæ cognitio suspendatur, donec eidem appellatæ parti iterum ordinariæ fiat nova intimitio, aut aliquando (rarò tamen) aut illi resciantur interim expenitæ, præstantia pro querelantem, juxta ea quæ infra dicenda sunt circa declarationem nostræ legis 36. in fin. ibi: Con condemnation de costas si les paresciere, & quandoque etiam utrumque conceditur.
 147 Si tamen conquerens in Senatu noluerit uti provisione ordinariæ sibi concessa, hoc animo, & intentione differendi, scilicet, hac via recursus & impediendi curiam negotii coram ecclesiastico; tunc si appellatus, in cuius favorem judex dicitur vim fecisse, compareat in Senatu hoc idem proponens pro libellum, solet ei dari provisio, querelanti intimanda, ut ordinaria sua utatur intra brevem terminum assignatum: *Con apercibimientio, que si denaro del no usare della, se bolver an los autos al notario ecclesiastico, & aliquando solum dicitur, con apercibimientio tantum, alio non expresse. Sed licet non exprimat, tacitè subintelligitur, ut scilicet, transacto termino sibi assignato, non utatur dicta ordinaria ad petitionem partis indubitantes reddi jubentur acta ecclesiastica Notario absque eorum inspectione, cognitione violentiæ, nec determinatione ut judex ecclesiasticus in causa procedat, quod iustissimum est; ex eo namque consultatur clerici expeditioni cognitionis.*
 148 per viam violentiæ, juxta nostram I. Regiam: *el qual trabido sin dilacion lo vean, cuius intentioni hoc modo rectè satisfit; tum etiam commode maliotis querimonis obviatur, ne tam salubri recurfu Regio abutatur, neque remedium ad præsidium innocentium inventum, sit vinculum iniquitatis: textus est in cap. suggestum, & ibi Philip. Franc. not. n. 2. & ceteri Doctores de appellatio. Scaccia eodem tractatu de appel. q. 3. sub n. 1. & hoc iure utitur.*
 149 Sed successivè quæro, data provisione ordinariæ, qua judex ecclesiasticus rogatur, ut per terminum 60. dierum absolvat excommunicatum appellatam, interim dum processus trahitur, & inspicitur in Senatu super articulo violentiæ, & extrajudicialis defensionis, & protectionis de qua praxi etiam testatur Covar. in pract. quæst. c. 35. sub n. 3. in princ. vers. & rogatur judex, Gucciar. de jur. consil. 1. p. cap. 2. n. 26. Llamas 1. p. method.

cap. 7. §. 29. Iubdens, hæc non esse contra libertatem Ecclesiæ Cæned. in canon. q. 45. n. 20. Bobadill. in polit. lib. 2. c. 18. num. 63. Navarr. in cap. cum contingat, rem. 1. in princ. vers. pro hoc remedio, & an iudice hujusmodi abolitionem reculante, aut etiam differente, aut negante suspendatur in Senatu actorum inspectio, & violentiæ cognitio, donec abolitionem concedat: insuper an ad id cogi possit judex ecclesiasticus? Et videtur quòd sic. Primum quoniam excommunicatus nec in iudicio, nec extra iudicium est communicatus, & participans cum excommunicato declarato incurrit excommunicationem, & ideo in iudicio non auditur maxime agendo, prout hic, quia ipse proponit querelam ac ideo actoris vices sustinere videtur: ergo interim hoc stante impedimento, violentiæ cognitio erit suspendenda.
 Secundo, & ulterius comprobatur, quia licet appellatio judicialis sit defensio, & per consequens etiam sit excommunicato interponere, ut reo necessario, licitum, ut probat Sigism. Scaccia tractatu casus civil. & crimin. lib. 1. c. 2. à n. 179. & c. n. 1024. & in tractatu de appellatio. q. 5. n. 6. tamen in appellatione extrajudiciali non procedit, quia ea ut excommunicato prohibetur, probant Abb. in c. bone memoria 51. n. 10. differunt. S. Philip. Franc. n. 25. vers. undecimò licet, Card. Alex. sub num. 54. differunt. 2. Decius num. 27. differunt. 8. de appellat. Rebuff. in tractatu de appel. in prefatio. n. 61. tom. 3. fol. 480. Gregor. Tholof. in tractatu de appell. lib. 1. cap. 11. n. 3. differunt. 11. fol. 91. & Scaccia locis proximè citatis. Ergo à fortiori dicendum est in nostro casu, ubi datur recursus ad Regem, quem esse remedium extrajudiciale, nemo dubitabit, & nos probavimus supra, cap. prælud. §. per totum, ideo excommunicatus; nec eo uti poterit, nec processus inspectio facienda est, interim dum non absolviatur ab excommunicatione.
 Tertio deinde & fortiter repugnat, nam is judex ecclesiasticus, licet exhortetur ad abolitionem per viam Rogitus, scilicet; Rogamus, y encargamos, & non per viam præcepti, sit concepta provisio Regia, nihilominus ad relaxationem excommunicationis adstringi videtur; quia Rogitus Principis, & Superioris inducit mandatum, & præciliam necessitatem, scilicet. in l. si vero, C. de adulter. Abb. in c. fin. de for. compet. facit gloss. in clem. pastor al. verb. de more, & de iudicatio. gloss. in verb. pignori in l. unica, C. si rector provincie, gl. verb. quem admodum, in l. 1. ff. quod quisque iur. singularis secundum B. in tractatu de tyrannid. n. 23. Innocent. petitio de iur. rejur. Andr. de Iser. in cap. si quis miles. de feud sine culp. non amitt. lli. in §. quadrupli. n. 58. Inftu. de actio. Alex. cons. 124. vol. 1. n. 4. Barb. cons. 60. colum. 6. vers. sic capio nunc, vol. 1. Avil. in cap. prato. verbo mandamentis, n. 7. Tiraq. de pau. temperan. cap. 35. n. 1. cum seqq. similis gloss. in l. 1. §. que oneranda, verb. meum sol. ff. quarum rerum actio non detur, & ibi adiuo. & in clem. 1. verbo exhorrisant, de testibus, facit text. in c. beatus. 7. quæst. 1. c. hogo 11. q. 3. Azeved. in l. 2. tit. 1. l. 4. notæ recapit. in fin. Rebuff. in concordat. in rub. de collation. §. volumus, in princ. pag. 71. Bartholom. Hum. in l. 49. tit. 6. pag. 1. gl. 3. num. 7. in princ. Afflic. decif. 69. n. 5. Bobadill. in politic. lib. 2. cap. 28. n. 63. Menoch. de arbit. a. cap. 344. n. 13. Cæned. in q. canon. q. 45. n. 20. quoniam scilicet Bobadill. & Cæned. item & Henr. in Summa post alios lib. 14. cap. 12. n. 6. litera. C. tenent in hac provisione, qua rogatur absolvi, ergo sequitur quòd cum teneatur præcisè judex adimplere Rogitum, debeat etiam expectari, ac suspendi articulo violentiæ.
 Contrariam tamen sententiam in utroque esse veriorem existimo de iure & stylo & in primis supponendum est, quòd licet excommunicatio lata post legitimam appellationem à iudice ecclesiastico interiecta. sit nulla ipso iure, textus est in c. ad presentiam, & ibi Philip. Franc. de appellat. & in c. sepe, in gloss. verb. et. n. 3. & in

156 & in c. pervenit, in 3. nota. eodem tit. Angel. cons. 118. Lap. allegatio. 1. n. 2. Philip. Franc. in c. solet, de sentent. excom. l. 6. Rot. decif. 10. de appellat. in novis, Lancelot. de atret. 2. p. c. 12. amplia. 8. n. 3. de quo nos latius alibi suo loco tractavimus.
 157 Tamen ubi appellatio legitima non est, nec utrumque effectum habens, cum tunc iudici permittatur à iure sententiam suam exsequi, poterit licet contumacem condemnatum pro ejus executione excommunicare, forma Tridentini servata, c. 1. & 2. de adult. riu, cap. ex literis, cap. sicu, & cap. requisit. de sponsal. cap. de illis, c. ex literis, & Felin. in c. 1. n. 12. de pace, alios citat Rota novell. 25. per totum in recollet. per Prosp. Farin. fol. 10. Thom. Sanch. de matr. lib. 1. disp. 29. Joan. Garc. de matrim. 1. p. c. 15. à princ. Franc. Cardin. Mantu. tractatu de cour. tit. 1. l. 3. tit. 18. Lancelot. de atret. 2. p. cap. 12. lim. 50. n. 118. & 119. Nicol. Garcias de benef. 1. p. c. 5. n. 586. Cæsar. Contar. in l. uni. limi. 16. in fin. & n. 20. C. si de momen. poss. Gall. ad formam Camera oblig. in 2. p. 3. princ. in cap. reliqua, de processu, 43. junctis iis que scribit n. 38. & seqq. fol. 363. Marches. de commiss. p. c. 13. n. 1. Cardin. Tusc. pract. conclus. litera A. cone. 40. 10. n. 9. qui loquuntur in primo Casu Concilii Trid. sess. 23. de reformat. c. t. ante fin. & p. c. 4. à n. 15. & seqq.
 158 Quo supposito censeo dictam ordinariam consilio uti verbi Rogitus, quoniam cum vis, & potestas hujus defensionis naturalis consistat in violentia notoria, & evidenti quæ aliter non apparet, quam per inspectionem actorum (in hac tenentia diximus) ideo non potest Senatus, interim dum processus non inspicitur, si per eam constare que la etacion esta legitima, menter, & c. juxta nostram legem Regiam 36. adstringere iudicem Ecclesiasticum, ut ab excommunicatione (quæ violenta non constat) desistat, quia tunc foret excedere modum legitime defensionis, & limites inculpatæ tutelæ.
 Et clarius hoc idem ex eo colligitur, qui etiam eadem ordinariæ, qua jubetur iudici, ut desinat si iustam appellationem reperit, illum tamen ad id non adstringit, sed ejus merè facultati relinquit, nec in illum denegantem delationem emittitur secunda iussio (quæ sobre caria dicitur) ex eo, quia cum non constat de violentia, non potest illi præcipi, sed exhortari, & moneri (in latius ad princ. diximus post alios Doctores) ergo minus in abolitione excommunicationis juxta Concilium Tridentinum sess. 25. de reformat. n. 3. ibi: Prohibere iudici ecclesiastico, ne quem excommunicat, aut mandare, ut latam excommunicationem revocet, & c. quod procedere diximus; quando non servatur modus legitime defensionis.
 Deinde quoniam tunc non servari modum legitime defensionis, & excedi limites inculpatæ tutelæ; diximus supra, ad princ. hujus capit. quando id fit sine quo poterat vis tolli, & periculum evitari: gl. celebris in cap. significasti, de homic. Bart. in l. 1. C. unde vi, Abb. in cap. olim 15. de restit. spolia. l. sciendum, §. qui cum aliter, ff. ad l. Aquil. Bal. Cyn. & communiter omnes Doctores in l. 1. Cod. unde vi, Bart. in l. furem, in fin. ff. de fideiuss. communiter per Doctores in leg. ut vim, ff. de just. & jur. & in l. 1. §. vim, ff. de vi, & vi arma. Angel. in tract. de mal. in gl. verbo defendendo, plene prosequitur Farin. in consil. 35. n. 31. cum seqq. & latius probavimus supra, à princ. hujus cap. quæ omnia hic applica.
 Sed hæc excommunicatio abolitione, de qua judex ecclesiasticus rogatur, nec est necessaria ad tollendam violentiam, nec in aliquo potest esse impedimento antecedente, nec consequente, quominus cognitio, & inspectio processus per Senatores fiat, ergo illam concedere iudex adstringendus non est, quia foret excedere limites defensionis.
 Soldado de protect. Reg.

Quòd non sit necessaria, nec impedimentum, probatur quoniam (in sape diximus præcipue c. 1. pral. §. & t.) hic recursus Regius est naturalis, & nuda defensio, sed excommunicatus defendendo, etiam in iudicio admittendus est, nec illum communicans necessitate negotii ligatur, c. exceptionem, de exceptio. quod 164 & ideo ad appellationem judicalem, quatenus est species defensionis, admittitur excommunicatus, ut probant Scaccia, Abbas, Philip. Franc. Gregor. Tholof. Dec. Rebuff. & Cardin. Alexand. supra citati in 3. arg. contrarie partis (quidquid sit in extrajudiciali, ut statim) & in nostris terminis, ut excommunicatus possit uti recurfu Regis pro nuda defensione violentiæ sibi illatæ, probat Rot. in una Salmanti. anno 1591. quam citat Farin. 68. n. 13. & 14. in de 31. casus. criminal. quam adduxit us ad hancam supra, c. 1. ad responsum tertii argumenti; quæ in fin. ita ait: Præterea excommunicatus auditur pro defensione suæ possessionis, & intellectus, de iudic. Menoch. de reuac. rem. 30. 811. cum seq. ergo cum non sit necessaria abolitio ad hujusmodi defensionem, & Regium auxilium impatiendum, nec suspendenda est actorum inspectio, & violentiæ cognitio, nec iudex ecclesiasticus ad illam præstantiam reculans cogendus est.
 Nec huic obstat, quod supra diximus in secundo argumento contrarie partis, scilicet, appellatione extrajudiciali uti non possit excommunicatus, quia facilis patet, & elegans responsio rationis imputare, quæ 166 inter illam, & nostrum Regium recursum viget. Etenim iste summus est gradus naturalis defensionis; illa autem & sic appellatio extrajudicialis nihil habet defensionis, sed vim habet conventionis, ut ex Abb. & Gail. probat Scaccia tractatu de appel. d. quæst. 5. sub d. n. 6. vers. confirmatur, quæst. 2. art. 3. n. 26. differ. 11. & quæst. 7. nu. 52. & quæst. 5. ampliat. 12. n. 43. & 44. & cum excommunicatus non possit convenire, & agere, ergo nec ita appellare extrajudicialiter, ut arguatur Scac. d. n. 6. & maxime quoniam tota hæc doctrina procedit, quando appellatur extrajudicialiter à parte; quia tunc vim habet conventionis & citationis, quia dicitur provocatio; secus autem quando appellatur à iudice extrajudicialiter, quia tunc permittitur excommunicato, tanquam defensio, ita latè Scaccia in d. q. 5. n. 7. & q. 2. n. 46. & alius locis citatis; ubi alios plures citat, quibus directè & legitime satisfactum est 1. & 2. argumento contrarie partis.
 Nec obstat tertium, & ultimum, quo dicebamus, 169 Rogitum Principis inducere præceptum, & mandatum; quia respondetur, verum esse, & procedere in iis casibus, in quibus superior potest præcipere, & mandare, non vero in alteris: ita distinguendum esse in hoc articulo, eleganter docet Castell. à Bobadill. in polit. lib. 2. cap. 18. n. 56. ad fin. sed in isto casu particulari (quando scilicet rogatur iudex ecclesiasticus, absolvo 170 re ante actorum inspectionem, & anteaquam de violentia per evidentiam, atque notoriè appareat cessat potestas Principis, quæ ad solos limites necessariæ, & legitime defensionis limitata est, quia tunc non committet sub meris limitibus defensionis, sed aliud faceret, quàm quod ad protectionem, & propulsiandam vim, quæ sit necessarium (ut probatum est) ergo verbum, rogo, in dicta provisione ordinariæ suam pro priam literalem retinet significationem, cum aliam non pariat natura negotii, & subiecta materia, ac Bulla in coena domini cap. 14. ibi, (sub prætextu violentiæ prohibendæ;) de quo nos supra, à princ. hujus capituli, & Bobadill. in fin. 3. arg. citationis responderetur, ut procedant, & loquantur in provisione, quæ post inspectionem actorum inserto decreto, quo vim fieri, declaratur, & excommunicationum abolitionem rogatur iudex, quia tunc cum officii prædicta inconuenientia, & princeps ex debito officii teneatur, 172
 F 3 obviare

obviare, resistere, & precipere judici Ecclesiastico, ut omnino desistat à violentia, Rogitus tunc præceptum inducit, inferius apparebit.

173 Fator tamen, quod iudex Ecclesiasticus urbanitate adstrictus, & ut debitus honor tanti Principis regali- bus supremis tribunalibus deferatur, teneatur Regio Rogitu moveri, & propria liberalitate uti ad absolutionem præstandam, non secus ac si privatim per literas missivas (prout revera sunt hæc provisiones de ruego) id ei fuisset postulatum, à quo urbanitas nec liberat, nec excusat, quoniam ad illum rogandum expeditur.

174 Quare vulgaris praxis, & stylus in hoc casu obtinuit, ut denegata absolutione, & suspensione interdictorum ad reincidentiam, de quo iudex rogabatur, si forte periculum est in mora, secunda solet provisio (vulgò dicta *sobre carta de ruego*) ad eundem effectum, per viam rogitus postulanti concedi, non tamen sub aliqua comminatione, nec etiam expensarum, quia non quidquid iudicis potestati relinquatur, id submittitur juris necessitati, *l. non quidquid, ff. de iudic. & quia liberalitas nullo iure cogitur, l. donatio, ff. de reg. jur.*

175 *arg. leg. rem legat. ff. de adimen. legat. & leg. in rem mandata, C. mandati.* & ideo poenarum inferio foret contra substantiam & naturam actus, & ejus primo mobili, & fundamento repugnare, quod merito vitari debet, *argum. l. cum precario, quæ ibi notant gloss. & Doctores, ff. de precar. & hoc modo per viam Rogitus moti fuere Senatores, referre Ecclesiastico, præcipue propter semetipsos, cum possent forsitan facile excedere permisso, & necessariis communicationis cum excommunicato terminos, & iuridicos limites, attendentes, etiam tutius, & securius esse, eundem etiam defendentes, vitari, ne in tribunali degat sic interdictis & excommunicatis, forsitan cum aliorum circumstantiam scrupulo, & scandalo, quibus quidem rationibus moveri omnino debet iudex Ecclesiasticus, ad hujusmodi absolutionem sibi rogatam, non negandam saltem (ut dixi) ex urbanitate. De qua etiam praxi testatur ille Practi. Monterrolle. n. 5. tractatu de Cancell. cap. 2. de la segunda manera en que se traben, &c. §. si notificanda esta provision, ad med. fol. 93. atamen si periculum non est in mora, præsertim si jam processus Ecclesiasticus ad Curiam pervenerit, solet aliquando simulari, ita ut vicissim, secunda provisio negetur, vicissim autem pro tempore, personarum ac negotiorum qualitate conceditur, & ut plurimum simulata negatione absolutionis proceditur ad inspectionem processus, & secundum quæ ex eo colligitur, discernitur articulus violentiæ, quam praxim pariter testatur ipse Monter. loco citato.*

177 *Alia etiam provisio (de ruego vulgò dicta) concedi solet postulanti excommunicato, quæ principaliter tendit ad absolutionem rogandam, interim dum processus inspicitur, & articulo violentiæ extrajudicialis cognitio adhibetur, ac denique terminatur, facta accessorie, & obiter principalis articuli relatione, demonstrationis gratia duntaxat, quod tunc etiam accidit, quando, scilicet, tempus, pro quo ad reincidentiam semel virtute ordinariæ absolutus fuerat, lapsus fuisset ante actorum inspectionem, & articuli terminationem, ex eo præcipue, quia terminatio dilata est, vel quia hæc dilatio contingit culpa negligentis notarii non mittentis acta originalia aut etiam iudicis Ecclesiastici, vel ob concursum negotiorum litigantium in Senatu, aut negotii difficultatem, & sic alia iusta de causa, nova hæc provisio conceditur, & secundum proximè superiore distinctionem etiam solet dari, vel etiam negari secunda provisio ejusdem, nempe; *sobre carta*, & ex eisdem causis, & qualitatibus, cum eadem sit in effectu.*

178 Quibus si celeriter, omnique dempta, & sublata 180 dilutione, expeditis, inspicitur processus à Senatoribus: *Y si por el les constare, que la apelacion esta legitimamente interpuesta, alcando la fuerza, provean, que el tal juez la otorgue, porque las partes puedan seguir su justicia ante quien y como devan, que sus verba nostræ legis Regiæ. 36. quæ quidem verba magna includit utilissima, ex quibus quidem plura deducenda sunt notabilia in praxi.*

Et primum ut ex eisdem colligitur, Regii Consilia- 181 rii in hac violentiæ extrajudiciali cognitione non se intromittunt in causa, & negotio principali, nec circa iustitiam, aut iniustitiam sententia, à qua est appellatum, ad hoc, ut ab ipsis sententia confirmetur, vel revocetur, nec de iustitia, aut iniustitia appellationis deferendæ ad summum Pontificem; sed duntaxat de natura, qualitate appellationis, notoriè apparentibus ex actorum inspectione, an utrumque habeat effectum suspendendi, scilicet sententiæ executionem; & devolvendi ad superiorem, vel unum tantum effectum devolutivum, scilicet, ita ut iudex Ecclesiasticus licet ad executionem queat procedere ad hoc ut unde debeat violentia, an iudex illum commiserit, non deferendo, & exequendo, utque eadem vim tollatur, quæ adversus sacros Canones, & auctoritatem Sedis Apostolicæ infertur appellanti, Martin. Navarr. in cap. cum contingat. rem. 1. versic. 7. Covar. practi. quæst. cap. 35. sub num. 3. circa prim. & versiculo nec Regii Consilia- rii, Gaspar Rodriguez de anpu. reddi. libro 1. cap. 17. n. 74. Olivian. tractatu de jur. hie. cap. 11. à n. 5. usque ad 54. Sese de inhibito. cap. 8. §. 3. sub num. 70. & ulterius in Epistol. ad Regem, n. 72. & 73. n. 54. & 65. & idem Olivian. d. tractatu de jur. hie. cap. 30. n. 80. & cap. 8. n. 30. Bartholom. Hum. in lib. 13. tit. 13. p. 2. in glof. 4. in verb. nisi fuerit, Michaël. Axia de exhibend. auxil. fund. d. 26. Cæned. in q. can. 45. n. 8. imò hoc idem probat Doctorum caterva de hujus cognitionis justificatione tractantium, quorum nomenclaturam adjunximus *supr. c. 1. num. 16.*

Hujus enim articuli cognitio, an appellationi sit de- 182 ferendum, vel non deferendum respectu iudicis à quo, nihil juris habet, sed est quid facti, separatum à causa principali. Istud est pulchrum dictum Philip. Fran. in cap. constitutus 45. sub num. 9. de appellatio. quem referens sequitur Sigismundus Scaccia tractat. de appellatio. quæst. 11. articulo 1. sub num. 4. versic. infero ex hac secunda, quod cum hæc admittibilitas appellationis respectu iudicis à quo sit quid facti, & separatum à 183 causa principali appellationis, licet fieri potest per iudicem à quo, etiam carente jurisdictione suspensa tacite iure operante, à quo statim inhibetur, etiam si non dederat: ex l. 1. ff. nihil notari appellatione pendente, cujus articuli cognitio, & decretum non facit jus inter partes, nec perpetuum præjudicium, quominus 184 iudex superior de appellatione cogniturus, quid sibi de iure videatur, decernere queat, ut late probant Philip. Franch. & Scac. locis citatis, & vide quæ nos latius cap. 1. prælu. §. à princ. & præcipue fundam. 3. à num. 211. ubi etiam quod iudex à quo, quod sui instructionem, & animi deliberationem adhibet cognitionem circa naturam appellationis, effectum ut ipse deferat.

Secundò notandum est, quod circa hæc admittibi- 185 litatem appellationis, quod est quid facti (ut dixi) multominus se intromittit Regii Consilia- rii, quam iudex à quo carente jurisdictione quæ iste ad sui instructionem cognoscit, aut ipsemet sit delatus, vel non delaturus, illi autem ad hunc effectum non cognoscunt, quia ipsi non decernunt deferendo appellationi, vel delationem denegando; sed duntaxat, an iudex à quo debeat, vel non debeat, deferre, & sic an vim intulerit denegando delationem, exequendo appellatione pendente

pendente ad summum Pontificem, quod quidem (ut vides) adhuc est multum distinctum & separatum, tam à causa principali, quam ab illa facti cognitione permittenda iudici à quo carenti jurisdictione juris ministerio, cujus locus minus est, ac ideo per Senatum sibi ipsi remittitur causa ad deferendum ex nostra l. Regia ibi: *Provean que el tal juez la otorgue, &c. de quorum verborum mirabili intellectu, & interpretatione latius agimus infra, cap. 3. per totum.*

186 Tertio notandum est, quod cum finis, & intentio hujus charitativæ protectionis, & recurus Regii illud respiciat, ut iura, & decreta canonica serventur, nihilque contra jus violenter fiat, quo detinetur impetus iudicis Ecclesiastici, ut liberè oppressus appellans queat securus adire superiorem, interimque omnia sint in eo statu, quo erunt tempore appellationis, donec iudex superior (cujus jurisdictione & auctoritas contempta defenditur, & iuratur) de debito remedio provideat, admittendo vel non admittendo appellationem, infirmo per viam attentati, vel confirmando exequutionem.

187 nem appellatione pendente, factam, cujus vera & propria cognitio est ex iuribus vulgaribus, ut dicit Cæned. in quæst. canonice. 45. sub num. 22. ad fin. Olivian. de jur. hie. 1. num. 54. Sese de inhibito. cap. 8. §. 3. sub num. 70. & omnes Doctores citati *suprà*, notab. 1. quoniam ut modò dicebamus admittibilitas, vel non admittibilitas

188 appellationis, delatio concessa, vel denegata per iudicem à quo, non facit jus inter partes respectu iudicis ad quem, ut post Philip. Franc. Cæl. Contat. & alios tenet Scaccia ubi proximè citatus notabil. 1. n. 184. Etiam hic in cognitione, & recurus lupremi Consilia- rii ministri sunt Ecclesiæ, dirigentes iudices indif- cretos per legitimis iuris tramitis, ut dicit Cæned. ubi proximè, n. 9. Lam. 1. part. method. 3. p. 12. §. 7. p. 48. 839. Sese, & Oliv. modo citati.

190 Sequitur, ut hoc remedium violentiæ, & ejus decretum non sit impediendum, quominus iudex superior dum de appellatione cognoscit, queat illud iudicare, & terminare, secundum quod sibi de iure videatur, ita ut si ipse declarat tanquam attentata revocanda gesta ab inferiore post appellationem (non obstante decreto tribunalis Regii vim non fieri cernentis) nihilo-

191 minus reponenda sunt ex supradictis & quia tribunalis decretum non est sententia, quæ faciat instantiam, sed est actus quidam extrajudicialis, extrajudicialiter actum, quod quidem nunquam transit in rem iudicatam, sed interim ei statur, donec superior de causa cognoscens, aliud censeat, ita docent Impol. in cap. fin. & 12. de præsumpt. ubi Abb. sub n. 15. post princ. optime Lapus allegatio. 61. num. 4. versic. & extrajudicialis. Card. Tuschus practi. concl. lvi. E. concl. 5003. n. 7. per notata in dict. cap. fin. Rebuff. in tractatu de appellatio. in præfatione num. 69. & 70. tom. 3. fol. 468. idem Abb. in cap. 1. n. 13. post princ. de iis que sunt à majori parte Capit. Cardinal. consil. 140. factum tale est magister, Felin. in d. c. fin. sub num. 33. ad finem. Hieronymus Gonzal. de mens. & alter. glof. 9. in adnotatio. numero 31. & quia in ea cognitione Senatus non se intromittit circa iustitiam aut iniustitiam appellationis & negotii principalis quia ipsa reservata & illibata semper remanet superiori, prout probant nostræ legis verba, ibi, *provean que el tal juez la otorgue, porque las partes puedan seguir su justicia ante quien, y como devan, que sus verba nostræ legis Regiæ. 36. quæ hoc modo interpretanda sunt, & intelligenda, quorum verus sensus est iste.*

193 Illo tamen addito, quod si iudex superior iniuste revocaverit hanc inferioris executionem) si ve circa il- lam per viam violentiæ aditus fuisset Senatus, si ve non, sed illam fecerit ex proprio motu) licet poterit gravata appellare, & ejus vigore ad illum Senatum recurrere per hanc viam violentiæ sub quibus districtu degerit superior, quo declarabitur secundum naturam, & quali-

tatem appellationis, an iusta, vel iniusta fuerit ab illo gravamine interposita, & hoc iure utitur.

Ex iis igitur (quæ verissima sunt, nisi recepta, & in- 194 dies prædictata) cavendus est, vel potius cautè legendus, Cevall. (quem post hæc vidi) in tractatu de cognitione per viam violentiæ. 2. p. quæst. 74. n. 74. & sequentibus, dum sub obsecris tamen verbis) videtur contrarium allucinari, & sentire, quia imò casus per eum relatus multum conformis est nostræ doctrinæ opinioni, & praxi, de qua dubium nullum esse potest, quia omnibus iuris, & Regii recurus naturæ & principii consona 195 est; quia postquam superior est aditus de causa cogniturus & ejus iustitia principalis, non est in consideratione decretum tribunalis eo respectu, ut possit desinere de viribus gravaminis, & attentati cognoscere, quia dum finis habetur, non curatur de medio, l. mulier. ff. ad Trebell. Sese de off. 125. num. 7. tom. 2. quia tunc novus est articulus, nova persona, novum gravamen & novum factum; quare (ut dixi) nova appella- 196 tione opus est, si forte ipse superior iniuste revocavit, ut attentatum, gesta ab inferiori, & ita de novo potest etiam pars gravata appellare, ut dictum est.

Quod clarè, & pulchre insinuat Cæned. in canonice. 198 quæst. 45. num. 48. ubi dicit, quod cum hic recurus sit inventus, ut iudex cognoscat, donec superior, ad quem appellatum est, aliud iudicet, cognoscens de iustitia causæ principalis, quo cognito, si iterum illum remittat iudici à quo, tollitur effectus decreti Regalis quo illi iustum fuerat deferre, & reponere quæ doctrina elegans est, per consequens multò magis intel- ligenda est in iudice superiore, cum quo decretum Regium non loquitur.

Decretum Formula.

IN hac igitur extrajudiciali cognitione per viam vio- 199 lentiæ, ubi scilicet, adesse asseritur ob denegatam dilutionem appellationis, & ejus executionem, tunc post actionum inspectionem, multifariam solent Senatores Regii decernere. Etiam licet iudex Ecclesiasticus (de cujus violentia conquiretur in Senatu ob denegatam delationem appellationis ab eo interpositæ) sit ordinarius, si ve delegatus, si ve executor, si ve conservator, quinquplex reperitur genus decretorum duntaxat. Et primum genus est, quando inspecto processu *Y si por el les constare que la apelacion esta legitimamente interpuesta, alcando la fuerza, provean, que el tal juez la otorgue, porque las partes puedan seguir su justicia ante quien, y como devan, que sus verba nostræ legis Regiæ. 36. quæ dicta verba sunt, ex quibus colligitur, quod si natura appellationis, & qualitas bene percepta, non alterata, nec variata per modum & formam procedendi, aut proponendi dicitur, & postulat utrumque etiam suspensivum, & devolutivum effectum, ita ut suspendat effectum sententiæ si ve diffinitivæ, si ve interlocutoriæ (casibus, quibus legitime appellatur quoad utrumque effectum, de quibus diximus infra, 2. part. cap. 1. & seri per totam. C. 2. part. 3. & 4.) si ve judicialis, si ve extrajudicialis de quibus omnibus suis locis diximus) quominus iudex Ecclesiasticus illam queat exequi de iure; meritiò 200 vim fieri in Senatu declarat ut hoc modo: *Dixeron, que 201 el juez Ecclesiastico en no otorgar la apelacion al dicho N. haze fuerza, la qual alcando y quitando, mandaron del provision, para que el dicho juez otorgue la dicha apelacion, para que el dicho N. la pueda seguir ante quien debe, reponga a todo lo por el echo y executado despues de la legitima apelacion, y en el tiempo que se pueda interponer, &c.**

Ex qua decreti conceptione evidenter colligitur, 202 Senatores Regios, non pronuntiare principaliter in causa, sed evaluative, & per modum causæ, ut eleganter considerat Navar. in d. repetit. cap. cum contingat, vers.

tertio ideo non obstat. part. 194. de rescript. rem. i. Cened. in pract. quæst. canonic. 45. n. 15. eoque decreto simul jubeatur judici, ut tollat censuras, & excommunicatos absolvat pro illa causa ligatos.

203 Secundum genus decretorum dari solet, quando appellatio non ritè, aut rectè seu intra legitimum juris terminum, ac aliquo juris defectu, non teratis debitis solemnitatibus, est adjecta, vel quando sui natura, & qualitas aliàs postulat suspensivum effectum dumtaxat, quia à jure privilegiata est. Quia si ejus privilegium ex progressu litis, ac modo proponendæ actionis fuerit alteratum, variatum, & amissum, quia tunc cum licitam faciat, & permittit executionem, vim non fieri declarandum est, juxta nostram leg. Regiam 36. ibi: Y si por el dicho proceso pareciere la dicha apelacion no ser justa, y legitimamente interpuesta, remitan luego el tal proceso al juez. Ecclesiastico con condemnation de costas si les pareciere, para que el proceda y haga justicia, &c. in hunc modum:

204 Dixerunt que el dicho juez no haze fuerza en no otorgar la apelacion en esta causa, interpuesta por la parte de N. y remitan la causa, y proceso, para que proceda en ella, y haga justicia: aliquando in hoc genere decretorum negativum fit expensarum condemnatio secundum d. l. & inferius dicenda.

205 Tertium genus decretorum hac cognitione per viam violentiæ, in non deferendo appellationi solet dari, quod conditionale est, aut etiam mixtum dici potest, participans ex duobus prædictis; quia in eo decernitur (conditionaliter tamen,) judicem vim non fecisse aut vim fecisse ob denegatam appellationi delationem,

206 quod in hunc modum concipiuntur: Dixerunt, que el dicho juez. Ecclesiastico ostendo de nuevo, o dando termino à la parte, ó recibiendo el negocio aprueba, ó admitiendole la exception, que opone, &c. (quæ omnia loco exempli ponuntur) y reponiendo todo lo hecho despues de la apelacion, no haze fuerza, y se le remite el proceso, y no lo haziendo, la haze, y otorgue la apelacion, y reponga lo hecho, &c. de juris decreti natura, quia latè, & accuratè (prout ejus natura requirit) infra, hac 1. part. cap. 5. hic omitto ad illud remittens.

208 Non enim dicitur in hoc decreto, vim facere, non adimplere id, quod sibi pro conditione impostum est, sed casu, quo illud non faciat, vim facit, non deferendo appellationi à se interpositæ, pro quo duo notare debes quæ omnimodo necessaria sunt ut præcisè concurrant, ut huic decreti conditionalis generi locus sit de jure. Primum ut id, quod judici pro conditione appositum

209 est, sit ejus naturæ, & qualitatæ, quod ipsemet judex cessante decreto, licetè de per se potuisset facere, ut accidit in iis gravaminibus, & interloquutionibus, quæ judici licitum est reponere, & revocare: juxta cap. cum cessante, de appella. l. quod jussu, ff. de re judi.

210 Secundum est, ut si appellatio cui delationem negaverat, interposita ab eodem gravamine, fuerit de jure licita, & permittit quoad utrumque effectum, & suspensivum & devolutivum, & per consequens ex actorum inspectione evidenter appareat, vim fecisse judicem, illi non deferendo, & ita judicis premi justissima de causa moti Ecclesiastico dans modum suavissimum, quo ille sua viens juris facultate possit desistere à violentiæ, & jurisdictionem causæ cognitionem, reassumere; prout ipse (ut dixi) licite poterat facere etiam à principio, cessante decreto Regio, eoque modo partium lumbibus, laboribus & delationibus consultur, si judex (cujus arbitrio, electioni, & potestati hoc relinquatur) priori decreti parti acquiescens, conditionem adimpleat, & tunc cessat violentiæ, cum cesset appellatio cessante gravamine, causa coram eodem prosequitur prout nos latissime, & utiliter de hoc diximus infra 1. p. d. cap. 5. à princ.

211 Quartum genus decretorum in hac specie violentiæ

illud est, quando scilicet mihi decernitur super articulo principali violentiæ, super quo additus fuit Senatus sed dumtaxat decernitur, processum non venire per ordinem (hoc est) legitima via juxta ordinem, & instructionem, & hoc tunc locum habet, quando deficit in processu appellatio. Etenim, cum in hac materia vis nulla esse potest, ubi deficit appellatio, quia super ejus denegatam delationem, & ejus virtute suspensæ sententiæ executionem, fundatur, & consistit violentiæ, & recurus (ut superius diximus) ideo deficiente primo mobili, & fundamento necessario, nulla vis adest, nec ex eorum inspectione detegitur, ac propterea nihil decernit Senatus super ea, sed hoc modo Dixerunt que el dicho proceso no viene por la orden, y se buelva al notario de la causa.

213 Quintum, & ultimum genus decretorum duobus modis solet incipi aliquando dicendo Dixerunt, que el dicho proceso no viene en estado quod tunc accidit, quando processum incipitur, & reperitur provisionem ordinariam non fuisse judici, aut parti mutamam. Secundo modo istud decretum concipiunt, quando scilicet est appellatum conditionaliter, & à gravamine nondum per judicem illato, ut puta si non me admiseris ad probandum, vel si non mihi terminum concesseris, & aliis in casibus, quos latè congestimus infra, 2. part. c. 2. per totum, quibus non expectat appellans judicis declarationem, aut determinationem petiti, vel aliquibus similibus aliis casibus, & tunc ita decernitur: Dixerunt, que por agora no haze fuerza, y se buelvan los autos al notario, para que el juez haga justicia, & promittit etiam hoc casu decernitur: Por agora no viene en estado, &c. & iste verus est decretorum stylus, & praxis, quam omnes Senatores, & advocati supremorum tribunalium expellimò & moderni etiam hoc sciunt, & aliter dicere foret praxim ignorare usitatum styli confundere, & destruere.

Hinc Senatores & advocati communiter contentantur Ceval. qui (post hæc scripta) offerit in epistola ad Regem. n. 80. ad fin. in hæc: Y deste principio nasce boberse à remitir muchos procesos al tribunal ecclesiastico, decerniendo que no haze fuerza, qd no viene el proceso en estado, que es lo mismo que decir, que no ha lugar, cui quidem vulgaris praxis, juris principio, & Senatorum, & Advocatorum perita resistit fallum esse probantium.

216 Etenim multum diversum est decretum, quo dicitur absolute, vim non fieri, aut el proceso no esta en estado, quoniam in priori casu super eodem articulo non potest iterum aliquis haberi recurus ad Senatum Regium; in secundo autem sic, puta, inimata postmodum provisione ordinaria parti, aut judici, aut etiam postea facto gravamine per judicem cum effectu, & etiam quando declaratur non venire per ordinem, eò quia non apparuit appellatio ex actorum inspectione, quia licet tunc in actis non adfuerit potuit legitimo tempore interponi, & in rei veritate adesse; ac propterea quando postea appareat, quis dubitat posse iterum ejus virtute ad Senatum per viam violentiæ recurrere: prout in dies fit; quod etiam idem potest contingere, quando appellatio revera interposita non est coram ecclesiastico, sed tamen potest esse gravamen intra terminum ad appellandum, vel à die intimationis sententiæ; vel ab ejus novitiâ, intra quem postea licet interjecta appellatione, ad Senatû recurrere, quando oppositum totum est in primo genere decreti, puta; quando declaratur vim non fieri, quia tunc nullum habet recursum conquirens, nec appellationem, nec supplicationem, nec nullitatem, & ut tibi claris pateat, cupis videre, quæ inter hæc duo decreta sit differentia, quanta inter sententiam definitivam absolutariam, sententiam interloquutoriam ab observacione judicis, seu instantiæ, puta, quia ineptus libellus fuit propositus, quia prima perpetuum parat præjudicium, secunda autem donec rectè denu proponatur libellus.

Pariter

217 Pariter & iterum ipse Ceval. corripiendus, dum in questione 897. sub num. 142. ausus est in hæc scribere: Et si facta fuit violentia in causa per judicem Ecclesiasticum, exequendo sententiam suam, non obstante appellatione (in casibus, in quibus non erat exequenda) tunc revocatur acta executionis, & declaratur vim fuisse factam, &c. Si que otorgue, y reponga y de por ninguno todo lo hecho despues de la dicha apelacion, y en el tiempo que se pudo apelar. Hæc ille nunquam vidit, nec audivit tam reprobum stylum; nonne hæcenus nos fuimus professi, catervam Doctorum sequuti, ut Senatores non se intromittant in declaratione causæ principalis, justitia aut injustitia sententiæ, aut appellationis; sed dumtaxat circa qualitatem, & naturam appellationis, quantum sufficit ad detegendam, vim in denegata delatione, & sententiæ executionem; cur igitur modo Ceval. asseverat acta annullanda declarare Senatum? ipse autem terminus juris, & decretorum genera confundit, siquidem in decretis laicorum, hoc est, in los autos de legos, quando scilicet, judex Ecclesiasticus se intromittit cognoscere de laico reo super re merè profana, quia tunc cum licetè inhiberi potest à Regio Senatu, qui ab illo in totum tunc amovet causæ illius cognitionem, & remittit judici laico competenti, ac ideo meriti decernitur annullanda acta, tanquam, scilicet, facta à judice incompetente, & carente jurisdictione temporali, quia fidem non faciunt, at ubi pro violentia ob non delatam appellationem in causa ad se pertinet, aditur Senatus, illa non militat, sed sententia cessant, ac ideo absurdum foret acta annullanda declarare contra principia, & fundamenta hujusmodi cognitionis extrajudicialis per viam violentiæ, quod & iterum dixisse reperio, in

218 tract. de cognitione per viam violentiæ, gloss. 18. sub num. 171. in secundo decreto, &c. quod pariter delendum est, tanquam omni stylo, & rationi juridicæ repugnans.

220 In eundem errorem lapsus est in gloss. 12. sub nu. 5. ubi verba illa nostræ legis Regiæ 36. ibi: Alçando la fuerza, exponit ille, id est, revocando tradita executionem, proveant que el tal juez. La otorgue, &c. error enim geminatus indulgentiæ non est dignus, sciant cuicquid, nunquam tale genus decreti ita fuit conceptum, ut hæcenus superioribus dixi.

221 Sed, aliud ipse Ceval. d. gloss. 18. sub n. 171. in sexta formula decretorum, referit decretum, ex cujus conceptione longè majus ortum est scandalum Senatoribus, & peritis advocatis tribunalium, cuius epitaphium ita dicitur. Auto entre dos jueces Ecclesiasticos, y que una parte declina y otra sentencia y cognosce. Sequitur, & facit: Dixerunt que el dicho juez. Ecclesiastico conservador, ó Apostolico, en reconocer en la dicha causa haze fuerza, la qual alçando y quitando, remittieren el dicho proceso y cognoscimiento al dicho vicario, para que haga justicia, y revocaron, y dieron por ninguno todo lo hecho por el dicho juez. Ecclesiastico, ó Apostolico, y que a las las censuras y queie el curro dicho, advertit ipse ibidem dicens: Y si la causa fuere del conservador remittir se la declararon, que haze fuerza el ordinario. Hæcenus de tam nefando decreto. Si enim ex proposito aliquis dolo, & malitia tumidus voluisset formare aliquod decretum repugnans ex diametro justificationi hujus Regii recurus, certè aliter non possit concipere, quam forma relatè: illi etenim hujus cuncta cognitionis principia, & elementa recitavit, contra quod, & singulas ejus partes, tot possem suscitare fundamenta quia hoc omne volumen caperent: sed breviter directionis gratià obiter advertam pauca.

222 Quid enim ex eo decreto reservatur superiori Ecclesiastico, terminatur articulum, cum totus principalis ibi per tale decretum est omnino terminatus? Nonne superior Ecclesiasticus poterit aliter definire, & sententiare, quantumcumque jurisdictione prerogativa utatur? ibi enim declaratur, judicem conservatorem non potuisse procedere, & cognoscere ibi: remittitur causa & ejus cognitio ordinario: ibi revocatur, & nullum declaratur omne in ea gestum per conservatorem, quia enim talem jurisdictionem Ecclesiasticam dedit Principibus secularibus; Quis enim Princeps secularis Christianus saltem Hispanus, ejusque Consiliarii, tam reprobam intentionem habere, ut vellent Ecclesiasticam jurisdictionem tam publice usurpare? Quod Hispaniarum tribunal hæcenus est auditum, tale decretum ita fuisse unquam formatum? ex eo enim tota cognitio extrajudicialis per viam violentiæ, atque defensionis & protectionis naturalis (quæ abique umbra jurisdictionis Principibus supremis dumtaxat est omni jure concessa) justitiam subverteretur, cuius primum principium est, & præcipuum fundamentum in hac materia, quo tot impugnationibus satisfis, Principem non se intromittere in justitia, aut injustitia causæ principalis, nec in justitia aut injustitia appellationis, sed in cognitione violentiæ per qualitatem appellationis, an debeat ferre, vel non, quod est merum factum, & hoc extrajudicialiter, & abique jurisdictione, de quo latius supra, cap. 1. pralud. 5. & vere per totum illud, & præfens capitulum.

223 Igitur pro junioribus advertendum, quod quoties inter duos judices, puta, conservatorem, & ordinarium est differentia supra cognitionem aliquis causæ, qui ad invicem se inhihent, & excommunicant, & uterque cognoscit, & in causa conatur procedere, & utriusque jurisdictione declinat, tunc hujus articuli cognitio impossibilis est, ut ad Senatum Regium possit venire, nisi per viam violentiæ, interposita præcisè appellatione, & tunc si uterque appellat ab alterius processu, & cognitione uterque potest querelare, & ad Principem recurrere, & tunc ex actorum inspectione quis vim faciat detegitur, quia constat ex eisdem abique jurisdictione & per consequens nulliter procedere, & tunc eundem vim facere non deferendo appellationi ab eo interjectæ, deferat, & reponat, decernitur: alterum autem appellatorem in denegando delationem appellatorem ab eo interpositæ, nullam vim fecisse, processusque sibi remittitur, & sic juxta primum, & secundum genus decretorum simpliciter declaratur in hoc casu.

Aliam etiam decreti conceptionem apponit ipse Ceval. d. n. 171. quod est 12. in ordine, circa cujus impugnationem plura in medium adduci possent, qui in Summario præmittit: Auto quando apela de otorgar la apelacion en la via executiva. Sequitur & facit: Dixerunt, que no уво lugar de vir como vino, y se buelva el proceso al notario, quis enim in hoc casu hoc genus decreti prudens concipere poterit? Siquidem in hoc casu quando appellatur à delatione appellationis in via executiva; ut plurimum, & regulariter violentia adest, quia appellatio legitima est, & illum habet effectum, ut judex, qui contra jus detulit appellationi non suspensivæ poterit per actoris contradictionem, & sic per ejus appellationem revocando delationem reassumere jurisdictionem & in causa ad luez sententiæ privilegiatæ executionem libere procedere; alio non existente defectu, & impedimento, prout nos dilucide, & amplissime probamus post innumeratas Rotæ, & Doctorum autoritates & doctrinas infra 3. p. cap. 18. per totum, & etiam cap. 17.

Quare minus rectè percepit Cevallos decretum illud in hoc casu, cum potius regulariter in concipiendum sit ex tertio genere decretorum, puta: Dixerunt, que reassumiendo la jurisdiccion y reponiendo lo hecho no haze fuerza, y se le remite y ne lo haziendo, la haze, otorgue y reponga, &c. & ita tenendum est, quia omni juri congruum est, & consonum secundum quæ nos congestimus dictis capitibus 18. & 17. & tandem cave omnino ab illis

praxi

praxi, & decretis quoniam vix aliquid scripsit, quod vitio careat, ut ex eorum inspectione manifeste cognoscatur.

- 231 Aliud insuper meminisse iuvat, ut à neutro horum decretorum genere in Senatu admittitur supplicatio, nec appellatio etiam ad Principem, nec alius datur ullo modo recurus, ut probat Avenda. *de exequen. manda. c. 1. n. 32. versiculo & quia provisio, in prima parte, Nostras Gasp. Rodrig. de annu. reddit. lib. 1. quæst. 17. n. 73. Practicus Monterrol. in s. tract. de Cancellar. tit. Siguense el tercero proceso, que es Ecclesiastico, &c. ad fin. fol. 93.*
- 232 & sequenti. *ad fin. fol. 94. & est expressa l. 35. tit. 5. lib. 2. recopil. ubi cautum est: Que los pleyos Ecclesiasticos, y negocios, que los Alcaldes mayores del Reyno de Galicia mandaren yr aber ante si por via de fuerza, sobre otorgar, y reponer, o remitir, que si de lo que en ellos, o en cada uno dellos, determinaren, se apelare por alguna de las partes para la nuestra Real audiencia de Valladolid, que Presidente y Oidores de la dicha audiencia no se entremetan ni conozer, ni conozer de las tales causas por apelacion; ni en otra manera alguna, ni den provisiones, para que los tales pleyos vengan à la dicha audiencia, & ita communiter præcatur, & ad ungum servari, certum est ubique tribunalium supremorum, quibus nullatenus tentatur huiusmodi decreti supplicari; & si non potest supplicari, nec poterit appellari, quia revisio appellationi equiparatur. Lancell. de autent. 2. p. c. 19. n. 8. Gasp. Rodrig. de annu. ubi proxime, n. 73. quia hæc revisio, & supplicatio de seipso ad seipsum, prout eleganter probat Mier. de maior. 3. part. qu. 25. n. 26. & à n. 24. & supra imò dicit Rodrig. ibi, ex hoc etiam nullitatis allegationem removeri, ex regula l. q. tit. 17. lib. 4. recopil.*
- 235 Hinc audiendus non est Ceval. (post hæc vitus) in tractatu de cognitione per viam violentiam, gloss. 9. sub n. 10. versiculo, y en confirmacion desta verdad, dum asserit, quod à decreto violentiam, nec supplicatur, nec appellatur (nullo citato auctore, sed notata per Anathal. Germon. de iact. immunit. lib. 2. cap. 13. num. 17.) ex eo quia in hac cognitione proceditur extrajudicialiter quod factus fuerit (inquit) si foret cognitio judicialis, quia rationi huic totius juris principia repugnant, cum indubitatum sit, ab actibus extrajudicialibus, & iudice extrajudicialiter procedente abique umbra iudicii appellare permitti, quæ dicitur similiter appellatio extrajudicialis, de qua latissime nos egimus infra, lib. 2. cap. 13. à princip. quo quidem ejus ratio evacuatur.
- 236 Quare merito dictis decretis latis expeditur provisio Regia; scilicet primi, & tertii generis, ejus tenore inserto; alio autem, cum scribantur aliquandoque ad craspulas ejusdem process. provisio expediti non solet, quia cum processu redeunt ad iudicem Ecclesiasticum, si autem ita non sint adscripta, per Secretarium tribunalis dari solet ad petitionem partis certificatio, decreti tenore inserto, ut iudex Ecclesiasticus certioretur, quia in iisdem decretis nihil iudici Ecclesiastico petitur faciendum, cum per ea sibi processus remittatur. Memineris tamen nostræ l. Regiæ 36. ad finem, ibi: *Y si por el dicho proceso pareciere la dicha apelacion no ser justa, y legitimamente interpuesta, remitan luego el tal proceso al juez Ecclesiastico con condemnation de costas, si las pareciere, para que el proceda, &c.* quibus verbis clarissime apparet, hoc genere decreti fieri expensarum, condemnationem duntaxat, scilicet; quando in denegata appellacione iudicem vim minime commississe detegitur quasi temere, perperam, & perulorise conquerens causam calumniose protrahi fecit ad Regiam Senatum, abutens saluberrimo recurso ad præsidium innocentie invento, & illum in vinculum, & tutamen malitiose iniquitatis assumendum, juxta text. in cap. suggestum, de appellat. cum clausula in fine posita debeat ad proxima referri, maxime quia in medio unius orationis sit, quia

tunc illi duntaxat clausula apposta videtur; ut notum est, & in terminis bene adnotat Joan. Gutier. *practi. q. civil. lib. 1. q. 20. n. 7. ad fin. quod verissimum existimo, & quod in hac violentiam extrajudiciali cognitione possit fieri expensarum multa, & condemnatio, tenent Gregor. Lop. in l. 13. tit. 13. verb. nisi fuerit, in fin. part. 2. versiculo dubitari tamen vidi in Regali Cancellaria, quem sequitur Avenda de exequen. manda. 1. part. cap. 1. n. 32. versiculo nam pro violentiam, ubi etiam ad idem allegat Guillel. Bened. Avil. in cap. prator. c. glossa mandamentorum, n. 11. & cum Chaffaneo in consuetud. Burgund. rub. 1. §. 5. n. 82. tenet Salced. in add. ad prax. Bernard. Diaz. cap. 102. versiculo quod usque adeo, Azev. in l. 2. in fin. versiculo & solent aliquando partem, tit. 6. lib. 2. recopil. Gasp. Rodrig. de annu. reddit. l. 1. cap. 17. sub n. 73. versiculo & quandoquidem, Sese in tract. de inibitio. justit. Arag. cap. 8. §. 3. n. 96. Cæned. in quest. Canon. 45. in fin. Ex eo probantes, quoniam hoc provenit ex origine, & perfectione illius extrajudicialis cognitionis, & nuda defensionis, tanquam quod illius consequitum, & accessorium, & quia ubi quis aditur, ut iudex competens, licet se pronuntiet incompetentem, condemnat agentem in expensis, l. fin. §. quoniam verò, ubi Platea Cod. de re militari, & post Ana. Anani. & Fel. tenet Marant. de ordine jud. 3. part. princ. d. 8. n. 3. fol. 103. & in terminis etiam considerant Gregor. Lopez, Avend. Sese, Cæned. locis proxime citatis, & Joan. Gutier. lib. 1. q. 20. à n. 20.*

Sed stat difficultas; an iudex Ecclesiasticus, qui vim intulisse decernitur, possit juxta nostram l. Regiam in expensis condemnari. Et partem affirmativam videtur tenere Guillel. Benedict. in cap. Raynus. verb. & uxorem nomine Adela. n. 320. & cum Gregor. Lop. & Avenda. idem tenet Salced. in additio. ad prax. Bernard. Diaz. d. cap. 101. versiculo quod usque adeo, ubi dicit, quod hæc expensarum condemnatio locum habet contra vim inferentem, qui autem vim facit, iudex est Ecclesiasticus juxta nostram l. 36. imò ita in Senatus decreto expressè declaratur, ergo ipse multari potest in expensis ex ipsius doctoribus. Eodem etiam loquendi modo utitur, & resolvit Cæned. d. quest. 45. in fin. & ut possit Ecclesiasticum vim facientem in expensis condemnare, firmat Sese in tract. de inibitio. cap. 8. §. 3. n. 96. ad princ. & in terminis, ut iudex Ecclesiasticus queat condemnari in expensis expressè dixit Gasp. Rodrig. de annu. reddit. l. 1. q. 7. sub n. 73. ubi ita intelligi Cæned. post alios modo citatos.

Sed contrariam sententiam, & opinionem longè veriorum esse existimo, & à praxi receptam; ut scilicet iudex Ecclesiasticus eo quod vim intulisse decernatur, in expensis non multetur, pro qua expressa videtur nostra l. Regia 36. quia cum utrumque casum decernat putà, quando iudex Ecclesiasticus vim faciat non defertens, & quando vim non facere, non deferendo appellacioni, tanquam minus legitime compertum est, decretum: huic tantum casui possit expensarum condemnationis facultatem, prout superius ex Gutier. ponderavimus. Ex quo sequitur evidenter, ut iudex Ecclesiasticus, non sit expensis multandus, sed pars, quæ malitiose conquesta est, afferens se vim pati, & cum nullibi inveniamus hanc condemnationem expensarum faciendam, nisi in ista lege (loquor, quando ob non delatam appellacionem aditur Senatus juxta terminos d. l. 36.) in qua duntaxat fit earum condemnatio, quando reperitur iudex vim non fecisse, & sic eo, quod abhorret Princeps, ut ejus auxilium dolose, perperam, & fraudulenter imploreter, abutendo tam salubri remedio, partem ipsam, quæ dolose se fingit oppressam, & vim passam multari permittit in expensis; cuius legis novum & mirabilem intellectum, tanquam verissimum perpetuò tene menti, quæ tanquam exorbitans, non potest extra casum, quo loquitur, extendi.

Quare

- 247 Quare quod huiusmodi condemnatio habeat locum contra partem, tenet expressè Azeved. in d. l. 2. tit. 6. l. 2. x. copul. in fin. ibi: Et solent aliquando partem omnem in expensis condemnare, & quod iudex Ecclesiasticus non sit in expensis condemnandus, tenet expressè Gregor. Lopez in d. l. 13. tit. 13. part. 2. verb. nisi fuerit, ad fin. & quod l. 36. Regia circa expensas non loquatur ne procedat in iudice etiam vim faciente, tenet, & declarat optimè Joan. Gutier. in pract. q. civil. lib. 1. qu. 20. num. 7. ad fin. licet ob inobedientiam sic (ut mox dicemus.)
- 248 Nec obstant Doctores in contrarium citati, scilicet Sese, Rodrig. & Salced. quia vel intelligendi sunt secundum Benedictum; cuius doctrina fundatur, scilicet; quando iudex secularis cognoscit de aliquo clerico violenter spoliante alterum, sive clericum sive secularem cuius cognitio in plurimis Christianorum regnis ex consuetudine pertinet Principibus supremis, prout late videre est, & copiosè per Galpar. Rodrig. de annu. reddit. lib. 1. quæst. 17. n. 25. cum pluribus seq. quo casu bene procedunt Doctores afferentes, contra vim facientem expensarum fieri condemnationem.
- 249 Vel etiam sunt intelligendi, quando iudex Ecclesiasticus ob contumaciam, & obedientiam Regis provisionibus multatur in expensis sive provisioni ordinariæ, sive secundæ iustioni dictæ jobre carta, quia tunc bene procedere firmat Doctor. Joan. Gutier. d. q. 20. ad fin. versiculo scilicet, & pro praxi idem tenetur Practic. Monterrol. in pract. de Cancellar. cap. 2. de la segunda manera a en los pleyos, que se traben por via de fuerza, fol. 94. & ultra hos casus, Doctores loquentes audiendi non sunt, quia d. l. Regia non procedit in iudice, sed in parte, & tunc non semper, sed quando dolose, ac ob calumniam invocavit auxilium Regium, & quod iudex Ecclesiasticus inordinariis provisionibus possit per Senatos multari, probat Torreblanca in tract. de magia lib. 3. cap. 26. n. 30.
- 250 Sed cum d. l. Regia 36. (ut diximus) loquatur in parte condemnanda in expensis, quæro an procedat etiam, si pars quæ abusa est hoc recursum clericus, & videtur negative dicendum, tum quia expensarum condemnatio supponit iudicalem & jurisdictionalem cognitionem, l. sancimus, Cod. de iudicis. c. calumniam de pan. d. c. de iudic. 24. quæ jurisdictione, & judiciali cognitione caret Princeps in hoc recurso per viam violentiam, ut latius probavimus supra, c. 1. pralud. 5. & fere per totum c. à princ. ergo in personis Ecclesiasticis expensarum condemnatio faciendi non est.
- 252 Deinde quia licet clericus conventus coram seculari iudice, quando ob malitiam distulit declaratoriam ulque ad finem litis & sententiam, possit condemnari in expensis, tamen iudex secularis earum condemnationem facere non potest, sed iudex Ecclesiasticus tantum. Abb. in c. si diligens, de for. compet. col. penult. Bald. in l. 2. C. de Episcopali audi. & in l. si ex aliena, colum. ff. de iudic. Decius consil. 241. Covar. pro utraque parte disputans pract. q. e. 35. n. 2. & à princ. plures etiam pro utraque adducens idem tenet Salced. in addition. ad Bern. in pract. crim. cap. 62. num. 6. fol. 222. Roland. à Vall. consil. 12. n. 38. volum. 2. Gramat. vno 18. n. 17. Matt. tract. de iurisd. cap. 102. n. 18. Prosp. Farin. in pract. crim. quæst. 8. n. 17. ergo huiusmodi condemnatio faciendi non est contra clericum.
- 253 Sed contrarium verius esse existimo, tum quia in parte (quæcumque sit) nullus ex suprascriptis Doctoribus, habentes de hac re tractans dubitavit, imò ex omnium mente est, ut in persona Ecclesiastica cadat hæc multa, quia proponunt difficultatem suprascriptam, & nihilominus solvunt, non procedit in earum condemnatione cum jurisdictione, sed extrajudicialiter, tanquam consequitum, & sic loquuntur in Ecclesiastica persona; quoniam inter laicos, & super re metè profana

& Reo laico datur decretum, laicorum, in quo ut habeat locum hæc condemnatio; nemo dubitat, sed probat Greg. Lop. in d. l. 13. tit. 13. part. 2. verb. nisi fuerit, in fin. deinde quia dum prædicta Doctores excipiunt tantum iudicem Ecclesiasticum, firmant regulam in cæteris tum etiam quia communiter præcatur in dies, ut si aliqua persona Ecclesiastica petat provisionem, de autos diminutos, in hac cognitione per viam violentiam, & Senatus suscipitur fore calumniose petitam esse, ad finem duntaxat (prout asserit) suspendendi cognitionem, & processus inspectionem; tolet conc. dere illam cum limitatione, quod si acta, quæ defecisse asserit intra assignatum terminum non adducat, præstet tot denarios parti adversæ pro expensis, item & idem servatur, conquirente intumante ordinariam partem appellare, quæ comparate termino transacto, non adfert querelam in Senatu, tunc pars appellata utitur remedio (de quo nos latius supra, hoc cap. diximus) & petit ut sibi restituantur impensæ, & pluries sic jubetur; ergo a fortiori dicendum est in calumnia super principali, & probatur expressè ex doctrina Flores de Mená pract. q. lib. 2. q. 18. n. 8. 257 ubi dicit posse Regios Senatos condemnare in expensis injustè impetrantem Bullas Apostolicas, quando ad illos recurrit per viam violentiam, ut detineatur; quia puta, est in derogationem iurisdictioni Regni, vel laicorum, quas alius, quam clericus non impetiat, & sic idem in nostro casu resolvendum sine dubio.

Nec obstat, quod in contrarium adduximus, quia expensarum prælatio sui natura attenda non exigit jurisdictionem, quia etiam inter privatos potest in pactum deduci, & ab arbitris, seu arbitrariis etiam potest condemnatio earum fieri; sed tunc exigit jurisdictionem, quando in iudicio formato petuntur, & condemnatio fit, prout loquuntur, contraria; ac cum hæc cognitio fit extrajudicialis, ad ejus perfectionem tanquam quod consequitum potest fieri multa hæc: nec obstat quod ex Covarr. Dec. Rolan. Mart. Far. & aliis proxime citatis 259 ut secularis non possit condemnare in expensis clericum differentem declinatoriam; quia ibi iudex est incapax articuli principalis, de quo non potest cognoscere, & sic nec de accessorio quia dicit fundamentum, quia qualitas non potest esse sine subiecto, ut expressè dicunt Doctores præcitati, quæ ratio non procedit in nostro casu, quoniam Principi competit cognitio extrajudicialis per viam violentiam omni iure, & sic multo fortius sibi competens super accessorio pariter extrajudicialiter, ut arbitrio, & similibus, quia articuli incidentes vestuntur, & assumunt naturam causæ principalis, & ita si hæc est summaria, omnes eius articuli sunt summarii, si est inappellabilis, & ejus articuli efficienter inappellabiles, & causa exequutiva super principali; etiam efficitur exequutiva super accessorio, de quibus latissime agimus infra 2. part. cap. 6. per totum, & 261 aliis pluribus locis hujus tractatus, & ecce comprobatur, quia licet appellatio, sua natura attenda supponit iudicium, & sententiam jurisdictionaliter lesam, & tamen si interponatur ab actu extrajudicialiter celebrato & iudice extrajudicialiter procedente, ejus natura vestitur, & pariter est appellatio extrajudicialis, in plurimis distincta à judiciali; de quibus nos late infra, 2. p. c. 13. à princ. ergo idem dicendum est in nostro casu; quare audiendum non est, Ceval. (quem post hæc scripta vidi) in tract. de cognitio. per viam violentiam. 16. 262 n. 7. & 8. in hoc articulo contrarium lentens, motus ex d. doctrina Decii Rolan. Farin. & aliorum; cui nunc congruam responsonem tradimus: ubi etiam asserit suam opinionem esse de mente Joan. Gutier. & Gregor. Lopez. quia contrarium est verius, imò eorum, & cæterorum omnium intentionem meam fovet omnino.

Igitur expedita præfata provisio Regia, inserto de verbo ad verbum decreto tribunalis, super articulo violentiam, intimato iudici Ecclesiastico statim tenetur obtinem-

obtemperare, & desistendo a violentia, omnia in eo contenta debet libenter adimplere; quod si deserere, & repohere iubetur, utrumque faciet de quo latius hoc c. infra, §. 1. Si autem decretum sit conditionale (quod tertium genus vocamus) sibi libet, alterum ex alternativis eligere, quod etiam illico complere debet, quæ facere si recuset, expeditur secundo iussio (quæ sobre caria dicitur) in qua fit comminatio amissionis naturalitatis, temporalitatis, quas his regnis habet, & aliquando fit in hac expensarum condemnatio statim; ut ex Gutier. & aliis diximus *superius*, *versiculo*, vel etiam *sumi intelligendi*, n. 249. cui si non pareat, expeditur tertia provisio, & si adhuc contumax sit, expeditur iure ut compareat in Senatu usque ad amissionem originis, & privationem temporalitatis.

267. Quod non solum vasallia secularia, sed etiam clerici Episcopi, Archiepiscopi, & alii Prælati Ecclesiastici tenentur obedire, & obtemperare mandatis, & provisionibus Regis l. 29. tit. 4. lib. 2. *recopil.* & l. 13. tit. 3. lib. 4. *recopil.* eadem *recopil.* ubi Azeved qui si non præstiterint eis obedientiam, in eos exequitur poena amissionis temporalitatis, & originis generale siquidem verum est, Ecclesiasticas personas, quatenus tangit Regem, regimen, regnum, atque ordinem potestatis, Regibus subesse, & ad eorum invocationem accedere, c. petimus 11. q. 1. *cap. Principes*, & *cap. administratores* 23. q. 5. c. *tributum*, & *ibi glossa* 23. q. 8. Petr. Anibol. in *tractatu* n. 3. part. n. 97. *Dec. conf.* 72. n. 3. in *fin.* & n. 4. l. tit. 5. p. 1. *verb. la quinta*, & *ibi Gregor. verb. el Rey*, & l. 2. & 8. tit. 7. part. 3. & l. 13. tit. 3. l. 4. *recopil.* 11. tit. 10. *verb. y mandamos al Maestro Escuela*, lib. 5. *recopilat.* & *ibi Matien. glossa* 7. l. 29. tit. 4. l. 2. *recopilat.* Azeved. in l. 1. n. 5. tit. 1. lib. 4. *recopil.* & *idem Azeved.* in l. 13. n. 5. tit. 13. lib. 4. *recopilat.* quia tenetur observare obedientiam, fidelitatem, reverentiam, & venerationem Regi, & domino suo, atque tranquillitatem, & pacem publicam, optime Durand. *de mod. concil. general. celebr. rubric.* 71. & quia ipsæ Ecclesiasticæ personæ subditi Regum sunt ratione domicili, ut probant Gregor. Lopez in l. 4. tit. 15. part. 4. *gloss. magna*, ad *fin.* Azeved. in d. l. 13. n. 5. Bobadill. in *Polit. lib. 2. cap. 18. n. 62. ad med.*

270. A quo sine dubio videtur, ortam fuisse præctam hodiernam qua utitur Consilium supremum Regium, præcipere clericis, Episcopis, Monachis, & aliis Ecclesiasticis personis apud Senatum comparere, ut adnotat Castell. à Bobad. in *Polit. lib. 2. c. 18. n. 61.* ubi etiam late comprobatur, Episcopos potius teneri obedire Principi supremo, quam Archiepiscopis, cum sint ipsi consilarii Regis, quoniam (ut diximus) in his, quæ tangunt Regem, regimen, & ordinem potestatis Regiæ, Regi obediendum est. Divus Thom. 1. 2. q. 96. art. 4. *Soto de just. & jur. q. 4. art. 2. col. 2. in fin. cum seqq.* Roder. Soar. in *repetit. l. quoniam, in prior. l. limit. 2. l. regni, n. 14. ad fin. C. de inofficio testam. Navar. in manual. c. 25. n. 9. Azeved. in l. 13. n. 6. tit. 4. *recopil.* Bobad. ubi proxime.*

271. Quibus quidem fundamentalibus rationibus iure procedere videtur quotidianam præctam, ut si iudex Ecclesiasticus, adeo contumax sit, & rebellis, ut à vi illa nolit desistere, imò protervus, & inobediens monstrat Regis provisionibus, & mandatis, quibus mediantibus ad violentiam elevandam, interponitur à Rege protectio nuda, & naturalis defensio cuius proprium officium est, ex quo pax publica turbatur, & læta censetur authoritas Regiæ & Regis subditi violentiam pariunt: potest Rex illi iurare, ut à suis regnis, & ditionibus exeat, ipsamque in amissione originis, & temporalitatis condemnare, eisque bona temporalia occupare in poenam obedientiæ, ex iuribus, & autoritatibus, in specie rem hanc tractantes Doctores fulcite conantur ex l. *fin. ff. de off. proctor. ar. Casaris, l. minime ff. de religio. & sumpt. funer. 2. si clericus, versic. si autem,*

de pace tenenda in usus feud. ubi Bald. & l. *quicunque* ubi eleganter Paul. de Cast. *C. de Episcop. & cleric. l. 18. tit. 9. part. 1. l. 8. tit. 7. p. 3. part. 1. tit. 5. l. 11. tit. 8. lib. 1. recopil. lib. 4. tit. 1. l. 13. tit. 3. lib. 4. recopilat.* Archid. in *c. de form. 22. q. 5. pulchre Paul. Cast. in l. additos sup. plicio, n. 6. Cod. de Episcop. audien. Guillelm. Benedic. in c. Raynus. verbo & uxorem nomine Adela. dec. 2. n. 155. ad fin. & n. 161. cum seqq. de testam. Chaffan. in *Catalog. gloria mund. 5. part. confid. 24. cas. 1338. fol. 117. Avend. in cap. 6. prator. n. 10. versiculo de immo casus, 2p. Momaib. in *repet. l. Reg. verb. arma, fol. 30. Avil. in c. prator. c. 3. gloss. verb. iurisd. n. 2. Covar. in *pract. c. 3. n. 3. versic. adversus*. Gregor. Lopez in l. 13. tit. 13. part. 2. *verb. in iur. in fin. & l. 57. gl. que se la dio, vers. au. tem Principes*, tit. 6. p. 1. Jul. Clar. in *pract. crim. §. fin. q. 38. n. 24. nostras Joan. Garcias in *tract. de nobil. gl. 9. n. 31. & 32. in fin. & seqq. & fol. 926. versiculo, sexta conclusio*, Segur. in *direct. iudicium, 2. p. c. 13. n. 53. pulchre Salced in *pract. Bernard. Diaz. cap. 101. litera A. pag. 353. Barthe. Humad. in *scholii ad Gregor. Lopez. in l. 68. tit. 5. part. 1. glossa 8. n. 7. Petr. Cæned. in *colleda. ad decretum, cap. 37. n. 9. fol. 54. Azeved. in l. 13. nu. 10. tit. 1. lib. 4. recopil. Mexia in *proxim. taxa pan. concl. 5. n. 37. & idem super l. Tolet. 2. fund. 11. part. n. 47. fol. 108. Bobadill. in *Polit. lib. 2. cap. 10. n. 63. Gaspar. Rodrig. de annu. reddit. lib. 1. c. 17. n. 67. Octavia. in *decis. Pedem. 30. num. fin. ad fin. Carol. de Grassal. lib. 2. regal. Fran. jur. 7. col. penult. idem Bobadill. in *Polit. lib. 12. c. 18. à nu. 60. cum seqq. Corlet. in *tract. de potest. regal. 3. p. 33. n. 60. Boët. in *tract. de sedicio. cap. 1. colum. 1. Chail. in *con. suetud. Burg. rub. 1. §. 5. gloss. siel. n. 81. & de hac nostra Hispaniæ præxi testatur Marta de *iurisd. 2. part. cap. 34. n. 42. licet ipse (ut affollet) aliud censent, Joan. Guttier. *pract. quæst. lib. 2. q. 20. late se tract. de in iurisd. cap. 8. §. 3. à n. 48. cum seqq. & idem Sese in cap. 9. §. 1. à n. 11. Olivar. in *tract. de iur. fise. c. 11. n. 27. cum seqq. Hieron. Portol. in *scholii ad Molinum, in §. app. manifestat. ex n. 10. Cæned. q. Canon. 45. n. 62. Cevali. post hæc (paucis tamen ex his citatis) in *cognitione per visum viol. gloss. 16. n. 10. qui quidem omnes, idem in aliis ditionibus, & regnis Christianæ Religionis prædicari testantur, prout & ego jam semel vidi præctam in 275 Regio Senatu Gallicæ, quibus adde novissime Torrel. Blanca *tract. de magia l. 3. cap. 26. à n. 30. & supra.*********************

In hoc enim modo exsequenda protectionis naturalis, non procedit Rex ex vi, & potentia iurisdictionis, contentiosæ, & jurisdictionalis (quam in clericis exercere non potest sed ex virtute potestatis politicæ, & economicæ, prout Avend. Azeved. Carol. de Grassal. Guttier. Salced. Joseph. Sese, Oliva, & Cæned. post alios, loci proxime citatis, asserentes ex vi hujus economicæ & politicæ potestatis posse Principem supremum 277 clericos inobedientes vim notoriam inferentes vasallis suis, ac turbatores reipublicæ, pacis, & jurisdictionis à suis ditionibus expellere, & ut extraneos habere, illi quæ præcipere, ne ad sua regna accedant, juxta mirabilem text. in d. l. *fin. de off. procurat. Casaris.*

Nam sicut ex vi hujus economicæ potestatis potest 278 pater; vel dominus quilibet privatus iudex clericum, aut familiarem Ecclesiasticum sibi inobedientem, è domo sua expellere & ejicere, ob ejus pacem, & quietem, ita ejus exemplo potest Rex temporalis ejicere à Regno suo, & Republica (cujus pater, caput, & tutor est, ut diximus & probavimus late supra, cap. 1.) clericum turbatorem pacis, & inquietum, rebellem, & inobedientem iustis iussibus regalibus, tanquam membrum putridum, & infectum; secundum illud D. Hieronymi in *c. rescanda, & in c. ecce 14. quæst. 3.* Hoc exemplum, & similitudinem mirabiliter consideravit Carol. de Grassal. lib. 2. *regal. Fran. jur. 16.* eandem etiam faciunt Gregor. Lopez in l. 57. *gloss. 2. in fin. tit. 6. part. 1. Azeved. in l. 4. nu. 12. tit. 1. lib. 4.*

recopi-

recopilat. Castell. à Bobadill. in *polit. lib. 2. cap. 18. n. 62. ad medium.*

279. Pro qua doctrina facit *l. unica. C. de emendatio. propinquorum*, ubi: In corrigendis minoribus per qualitatem delicti senioribus propinquis tribuimus facultatem, ut quod ad vite decora domesticæ laudis exempla non provocant, saltem correctionis medicina compellat, & iterum ibi: Nec tamen nos in puniendis vitiis potestatem in immensum extendi volumus, sed jure patrio authoritas corrigat erratum, & privata animadversio compescat, &c.

280. Et quamvis insignis Martinus Navarr. in *manual. cap. 27. n. 67.* putavit, ex c. 10. *Bulle Cæne Domini* diffinitum esse, non licere secularibus iudicibus, Episcopis comparentibus, suis iussibus præcipere, ut à regnis exeat vel censuram incurru, quod secus esse (dicit) si jubeant eos à curia Regis exire, vel alio loco, qui non sit eorum diocesis, quia tunc non ligantur dictis censuris.

281. Nihilominus (salva semper correctio, & autoritate sanctæ Matris Ecclesiæ, cujus limæ, censura, cuncta mea scripta submitto, quæ milles revocabo, si femel aliud censent, quia id ipsum pariter ego censent) respondendum est, prout respondent Salced. in *additio. ad præx. Bernard. Diaz. in *pract. crimin. Canon. cap. 192. litera A. post princ. quem etiam sequitur Bobadill. in *Polit. l. 2. cap. 18. n. 62. litera A. ad fin. nostras Gaspar. Rodrig. de annu. reddit. lib. 1. cap. 17. numero 73. ad medium. Joseph. Sese in *tractatu de in iurisd. c. 3. §. sub n. 100. & sequentibus, idem etiam tenet Cæned. in *quæst. Canon. 45. n. 61. Bartholom. Humad. in l. 65. tit. 5. part. 1. gloss. numero 3. dicentes, dictam bullam nihil potestati Regiæ detrahere, ad derogare, sed tantum procedere, quando Prælati injuste, & sine legitima causa expelluntur; secus tamen quando iure permittente, prout quando occurrit vi oppressis, quod facere Principes tenetur ex debito officio, cuius proprium est, illos protegere per modum naturalis defensionis, & extrajudicialis cognitionis economicæ, ac politicæ potestatis, ut declarat idem Navarr. n. 69. vers. 3. quod & indicat illud verbum (ejicientes) ejusdem Bullæ, quod debet intelligi de electione violenta, & injusta, seu tyrannica, sicut à principio ejusdem capitis tenent Romanus Pontifex, dum loquitur contra percipientes, & verberantes, & hostiliter insequentes sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, Patriarchas, &c. & protinus continuative subjungit (aut eos dejicientes, &c.) nam certum est, quod una pars alternativæ alteram declarat, l. 1. *ff. de rebus dubiis*, prout pulchre in terminis consideravit Sese ubi proxime, n. 103. pro quo expendo text. (qui similis stylo utitur, & sic communiter intelligitur, & interpretatur per scribentes in *clen. 1. de penis*, ubi: Injuriosè, vel temerè percussit, aut egerit, seu banxerit, vel hæc mandaverit fieri, ad facta, &c.) quibus adde quæ supra diximus *cap. præced. post. §. præclud. ad responsum secundum, & tertii argumenti.******

285. Hic enim defensionis modus, quo utuntur suprema tribunalia, continetur sub limitibus protectionis naturalis, & nudæ defensionis, text. optimus in *cap. ut fame ibi*: Dum tamen non amplius eorum violentia se extendat, quam defensio, vel rebellio exigit clericorum, *de sent. excommuni. cap. olim. de rest. spol. c. significasti, de homicidio, l. 1. C. unde vi*, quia tunc fervari moderamen inculpatae tutelæ dicitur, quando id fit, quo omnino repelli vis non potest, prout late ad princip. hujus cap. diximus. Et quo enim iudici Ecclesiastico nimia suavitate, & amore prima & secunda monitio per Principem missa est, ut à violentia notoria parente ex actis desistat, defendendo & reponendo, ac absolutioem excommunicatis præstando, si adhuc rebellis est, & inobediens, quo modo magis politico, minique libertati Ecclesiasticæ præjudiciali poterit Princeps temporalis uti, ad Salgado de *Protect. Reg.*

tollendam violentiam, & ut ab illa desistat compellendum, ut queat oppresso cum effectu occurrere; cum illum nolit, nec possit per corporalem compulsionem, purâ, carcerem cuius persona exempta est, dirigere, & sic ut tædio affectus à protervia desistat; occupantur temporalia, quæ subditi Regi, nulli siquidem imputata, ut faciataliquid, si alter se defendere, & repellere injuriam non potest, juxta text. in *l. sciendum, §. quo cum aliter, ff. ad l. Aquil.*

Si enim Principibus supremis omni jure naturali, divino, Canonico, & consuetudine memoriali competit protectio vi oppressorum, ac violentiarum propulsio, tam inter clericos tanquam eorum subditos quoad protectionem & membra, ac cives Reipublicæ, temporalis, quam inter laicos (in quo nemo dubitare potest, ut latius supra ait. à princip. probavimus) multo magis sibi intelliguntur permitti omnia ea, quæ necessaria sunt ad ipsam violentiam effectivè repellendam intra limites ejusdem naturalis defensionis, quia cui conceditur finis, concessa censentur ea, per quæ devenitur ad finem, & cui conceditur antecedens, conceditur etiam consequens, l. 1. §. 1. *ff. usufructu. petat. l. 3. §. qui habet, & ibi præsertim Paulus Castren. ff. de servit. rursi prædio l. refectionis gratia, & ibi glossa communia prædio l. 2. & ibi Cynus & alii, ff. de iurisd. om. jud. l. 2. §. inspectio. ff. quemadmod. testam. aper. l. ad rem mobilem. ff. de procurator. l. ad legatum. eodem cap. quoniam, & sicut, excommunic. lib. 6. §. idem juris, iusti qui & in quibus casus, manumit. non posse, cap. cum infirmitas, de peniten. & remissio. l. 3. §. non perpetuo. ff. de sepulchro viola. late Evertat. in loco de concess. antecedent. ad concessionem consequentis. num. 10. & per totum, Ripa in l. 1. §. constans, numero 76. *ff. solut. matrim. Crot. in repet. Lomni populi, n. 179. in fin. conclus. ff. de iust. & jur. Aymon. Cravet. de antiq. tempor. 4. part. in princ. à n. 67. cum seqq. idem Crot. consil. 135. n. 36. lib. 1. ubi quod concessio extenditur ad ea, quæ consequivè veniunt ad dispositionem. Villagut. in *tract. de extensione. l. rubrica. de exten. leg. corr. eccl. n. 17. fallent. 9. Prosper. Farinac. fragment. crimin. n. 1. part. num. 228. fol. 170. quæ iura, & Doctores plures decidunt in proposito casus particulares, inter quos quod concessa jurisdictione, videtur omnia concessa, sine quibus jurisdictione exerceri non potest, Cephal. consilio 406. numero 20. volum. 3. Moit. in *emp. jur. 1. part. tit. 2. de legibus, num. 28. versiculo quia cum regnum, ubi dicit, quod cui conceditur regnum, necessario omnia censetur concessa, sine quibus regnum gubernari non potest, Suarez de *immunit. Eccl. & defens. sicut Cathol. advers. error. Anglia, lib. 3. cap. 2. num. 2. in fin. ubi dicit quod non solum Christus versus Deus, cujus opere perfecta sunt, sed etiam quilibet prudens gubernator, quia vices suas alicui committit, vel suam potestatem delegat consequenter dat potestatem ad omnia quæ ad finem talis commissionis necessaria sunt, ut prudens ratio naturalis, & iura civilia, & Canonica disponunt.*****

Cui enim conceditur principale, censetur etiam concessum id, quod venit ex natura actus, de quo dispositio loquitur, late Aymon. de *antiq. tempor. 4. p. in princ. numero 80. Farinac. ubi proxime numero 23. & cui conceditur principale, intelligitur concedi id, quod consequivè, & accessorie venit ad illud principale, cap. prudentiam, §. si vero, & ibi communiter Doctores de officio deleg. Alberi. in *l. cum principis ff. de regul. jur. B. Bald. III. & Rochus de Curte, quos referens ad idem sequitur Aymon. de *antiq. tempo. 4. part. in princ. n. 67. cum sequentibus, & 121. Everard. in loco à concess. anteced. ad concess. consequent. n. 2. l. final. Cod. de frum. verbis Constant. & ibi Barr. & Platea lib. 1. 1. plures citat Villagut. in *tractatu de exten. eg. corr. eccl. & penal. simul. à n. 266. cum sequentibus.****

Igitur dicendum erit, quod cum Principi sit concessa

G cella